

Møte torsdag den 18. april kl. 21.25

President: A s m u n d K r i s t o f f e r s e n

D a g s o r d e n (nr. 23):

1. Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Heikki Holmås om lov om endringer i lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø mv. (Loven skal også gjelde for elever og studenter.)
(Innst. O. nr. 41 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:1 (2001-2002))
2. Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i likestillingsloven mv. (plikttil til å arbeide for likestilling, skjerping av forbudet mot forskjellsbehandling på grunn av kjønn, forbud mot seksuell trakassering mv.)
(Innst. O. nr. 37 (2001-2002), jf. Ot.prp. nr. 6 (2001-2002) og Ot.prp. nr. 77 (2000-2001))
3. Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Karita Bekkemellem Orheim og Eirin Faldet om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (Godkjenning av barnevernsinstitusjonene)
(Innst. O. nr. 36 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:29 (2001-2002))
4. Referat

Statsråd L a i l a D å v ø y overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

S a k n r . 1

Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Heikki Holmås om lov om endringer i lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø mv. (Loven skal også gjelde for elever og studenter.) (Innst. O. nr. 41 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:1 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra kommunalkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter for hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke vil bli gitt høve til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Første taler er Hans Kristian Hogsnes – for sakens ordfører, om er medlem av Lagtinget.

Hans Kristian Hogsnes (H): Jeg tillater meg på vegne av regjeringspartiene helt kort å komme med noen få bemerkninger til det forslag som her er lagt frem til behandling. I sitt forslag viser forslagsstilleren til at arbeidsmiljøet for elever og studenter i dag ikke er regulert ved lov. Skal arbeidsmiljøsituasjonen bedres, må det finnes lovhjemlet tilsyn og sanksjoner som gjør at tiltak for å bedre arbeidsmiljøet ikke kan prioriteres bort.

Jeg vil her vise til at arbeids- og administrasjonsministeren i sitt brev til kommunalkomiteen 15. januar i år påpeker at Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet den 23. april i fjor sendte ut et høringsforslag om nye regler om arbeidsmiljø for elever i lov av 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringen. Videre fremgår det at departementet tar sikte på å fremme et lovforslag for Stortinget i løpet av 2002 på bakgrunn av tilbakemeldingene fra høringsrunden. Det er for øvrig påpekt at flere høringsinstanser har tatt opp spørsmålet om å innlemme elevene i arbeidsmiljøloven, og at det fra faglig hold ble påpekt at loven regulerer forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, og at det lett kan oppstå situasjoner der interessene til disse partene går på tvers av interessene til elevene. Undersøkelser i Sverige viser dessuten at elevene ikke når frem som likeverdige partnere gjennom «arbetsmiljølagen».

Videre fremgår det av statsrådets brev at endringer i lov om universiteter og høyskoler 12. mai 1995 nr. 22 nylig har vært ute på høring. Utdannings- og forskningsdepartementet foreslår å ta inn regler om arbeidsmiljø for studenter i universitetsloven fordi det synes mest formålstjenlig. Jeg er enig i det synet. Derfor tror regjeringspartiene at det vil være uheldig om Stortinget vedtar det fremlagte forslag, ettersom prosessen med høringer av Utdannings- og forskningsdepartementets lovforslag ikke er ferdig ennå. Dette er kort og godt grunnlaget for at saken foreslås vedlagt protokollen.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): I dag er det på mange måtar ein stor dag for elevar og studentar. Eit fleirtal i Odelstinget vil i kveld seie klart og tydeleg ja til å be Regjeringa om å skjerpe lovverket kring arbeidsmiljøet til elevar og studentar. Arbeidarpartiet har i mange år hatt lovfesting av arbeidsmiljøet for elevar og studentar som ei viktig sak. Dette låg òg til grunn da Stoltenberg-regjeringa for vel eit år sidan gjorde framlegg om dette. Eg viser òg til oppmodingsvedtaket som Stortinget gjorde den 18. mai 2000.

Arbeidarpartiet legg vekt på tre hovudprinsipp som må ligge til grunn når lova skal utformast: Det eine er det fysiske og psykososiale arbeidsmiljøet. Vidare er det viktig å ha ei god medverknadsordning, der både elevar og foreldre blir høyrde. Og for det tredje må det etablerast eit uavhengig tilsyn med sanksjonsmoglegheiter.

Arbeidarpartiet meiner at lovføresegnene må inn i særlov. Fleire har hevda at elevar og studentar må kome inn under arbeidsmiljølova. Det meiner ikkje Arbeidarpartiet. Me viser til at arbeidsmiljølova er eit lovverk som regulerer forholdet mellom arbeidstakar og arbeidsgjevar. Derfor skal ein vere varsam med å ta inn andre grupper enn desse i dagens arbeidsmiljølov. Arbeidarpartiet meiner at føresegnene blir like gode og like sterke gjennom anna særlov.

På same måten som Regjeringa meiner Arbeidarpartiet at dette t.d. kan bli teke inn i opplæringslova for elevar og i universitetslova for studentar. Også andre lover kan vere aktuelle.

Regjeringa har lagt fram Ot.prp. nr. 40 for 2001-2002. Arbeidarpartiet meiner at framlegga der er for svake. Mellom anna er det ikkje gjort framlegg om eit eige læringsmiljøtilsyn. Ønsket om sterkare medverknad frå elevar, studentar og foreldre er heller ikkje godt nok teke vare på.

Eg merkar meg at regjeringspartia ikkje ønskjer å leggje så sterke føringar som det fleirtalet ønskjer, og at dei dermed er tilfreds med det som Regjeringa har lagt fram når det gjeld studentar, i alle fall på høgare utdanning, og tek det til etterretning.

Arne Sortevik (FrP): Jeg skal kort gjøre rede for Fremskrittspartiets synspunkter i saken. Først skal jeg gi honnør for initiativet. Det er faktisk en viktig sak som er tatt opp. Den er også viktig fordi vi iallfall en stund har hatt forskrifter for i det minste de elevene som ikke har vist seg å virke, og derfor kan det være nødvendig å gå veien om lovverket.

Fremskrittspartiet har merknader sammen med Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Vi er klar over at Regjeringen arbeider med en sak som skal komme til Stortinget. Men det er to veier å gå hvis man vil lovfeste regler og rettigheter knyttet til arbeidsmiljøet for elever og studenter: Det ene er å gjøre det i særlov, og det andre er å putte det inn i den loven om arbeidsmiljø vi allerede har i landet, for arbeidsforhold for øvrig. Vi ønsker i alle fall å få utredet dette siste, og anbefaler i merknaden at når arbeidet da gjøres og man fortsatt er i sving, bør man også ta seg tid til å vurdere hvordan det kan virke hvis reglene om arbeidsmiljøet for elever og studenter kommer inn under arbeidsmiljøloven. Vi er opptatt av at når man utreder det, må man også se på at de loven skal utvides til å omfatte, altså elevene og studentene, må være sikret en oppfølging gjennom et uavhengig tilsynsorgan. Det er nettopp oppfølgingen av regelverket på forskriftsplanen som ikke har vist seg å virke hittil. Da er det desto viktigere at hvis vi får en egen lov som dekker disse forholdene, må vi være sikre på at det kan bli sanksjoner hvis det er åpenbart at de bestemmelsene som er nedfelt, ikke blir etterfulgt.

Vi er også opptatt av at om man skulle følge vårt syn – altså å utrede muligheten for å legge dette under arbeidsmiljøloven – må berørte parter få lov å gi uttalelser med på veien. Vi er også opptatt av at en slik utredning må foretas av en eksternt kompetanse, ikke et departement som allerede har bestemt seg for hva man ønsker.

Heikki Holmås (SV): Da jeg var 16 år gammel, gikk jeg fra klasserom til klasserom på Åsane gymnas, den videregående skolen der jeg gikk. Jeg sa at jeg var sosialist, og at jeg ville kjempe for et bedre arbeidsmiljø og for sterkere medvirkning for elever og studenter. Det var faktisk første gang jeg engasjerte meg organisert noensinne. Så den saken har jeg egentlig jobbet med siden 1988, og jeg er også glad for at den endelig har kommet så pass langt på Stortingets bord som det den er.

Poenget er at denne saken kjempet jeg den gang om sammen med Unge Høyre og Unge Venstre. For alle de

folkene som sammen var engasjert i elevbevegelsen, kjempet for å få skikkelige arbeidsmiljøbestemmelser for studenter og elever. Vi kjempet for å få skikkelige rettigheter, vi kjempet for å få mer innflytelse over vår egen skolehverdag og arbeidsmiljøet vårt der.

Jeg husker første gang jeg drog til Oslo på seminar. Da drog jeg for å møte John Christian Elden, som ledet dette seminaret. Han hadde skrevet spesialoppgave om akkurat feltet elevrettigheter, og han forklarte oss akkurat hvilke rettigheter vi hadde, og at vi hadde altfor få rettigheter som det var.

Poenget er: I skolevalgkampen og i valgkampen generelt ble skolespørsmålet diskutert veldig mye, men jeg hørte aldri Høyre snakke om elevmedvirkning. Jeg hørte aldri Høyre snakke om arbeidsmiljø og de konsekvenser det dårlige arbeidsmiljøet burde ha for elevenes rettigheter til å sette ned foten og for foreldrenes rettigheter til å sette ned foten når arbeidsmiljøet og de forskriftene som finnes for helsetilsyn osv., blir brutt.

Det er tre prinsipper som vi som utgjør et flertall i komiteen, har klart å komme fram til bør ligge til grunn for skikkelige arbeidsmiljøbestemmelser, som Stortinget påla Regjeringen å sørge for å skaffe til veie: Det ene er de konkrete bestemmelser for det fysiske og psykososiale arbeidsmiljø, det andre er en skikkelig medvirkningsordning, og det tredje er et uavhengig tilsyn som har sanksjonsmyndighet.

Flertallet i komiteen er skjønt enig om at de forslagene som er kommet fra Regjeringen når det gjelder medvirkningsordning og arbeidsmiljøbestemmelser for studenter, er for dårlige. Og vi forventer at Regjeringen kommer til å prøve å gjøre noe med dette fram mot behandlingen som skal avsluttes den 25. mai i komiteen. Men enda mer forventer vi at disse tre prinsippene som et flertall i komiteen har lagt til grunn nå, kommer til å vises i de forslagene som skal legges fram for kirke-, utdannings- og forskningskomiteen når det gjelder arbeidsmiljøbestemmelser som vi vet kommer i opplæringsloven.

Jeg er nødt til å si noe om hvorfor SV mener at arbeidsmiljøloven er det beste stedet å putte disse bestemmelsene, noe som vi står sammen med Senterpartiet og Fremskrittspartiet om.

Det ene gjelder påstanden om at det ikke går an å ha dette i arbeidsmiljøloven på grunn av at loven i utgangspunktet er en lov som regulerer forholdet mellom arbeidstaker og arbeidsgiver, og der kommer altså studentene ikke inn. Jeg har vært vernepliktig representant i Forsvarets felles arbeidsmiljøutvalg. Og det er helt uproblematisk å lage bestemmelser etter arbeidsmiljøloven som regulerer andre gruppers arbeidsmiljø enn arbeidstakernes. Når vi vet at det i dag praktiseres for vernepliktige, faller argumentet om at dette ikke er mulig, på sin egen urimelighet.

Det andre er at Henning Jakhelln ved Universitet i Oslo, som vi vel ikke akkurat kan kalle arbeidsmiljølovens far, men i hvert fall arbeidsmiljølovens bror, og som er en av dem som faktisk er med på å skrive denne rapporten som statsråden henviser til, sier knallhardt og klart at

det beste stedet å putte arbeidsmiljøbestemmelser for studenter og elever, er i den eksisterende arbeidsmiljøloven. Der har vi et regelverk, vi har en dynamikk, og vi vet at det finnes et uavhengig tilsynsorgan når det ikke fungerer som det skal.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) (leiar for komiteen):

Senterpartiet ynskjer å ta arbeidsforholda for studenter og skuleelevar meir på alvor. Det er no snart sju år sidan to stortingsrepresentantar frå Senterpartiet fremja forslag om å gjera arbeidsmiljølovas føresegnar om arbeidsmiljøet gjeldande for studenter. Det har på desse åra vore mange utgreiingar og vorte sagt mange gode ord, men utover det har det skjedd for lite konkret.

No er dette ei sak ein skal koma tilbake til i utdanningskomiteen, så difor berre nokre korte merknader frå Senterpartiet si side. Vi er veldig glade for at det her er eit fleirtal som gir så klare signal både i forhold til føresegnar om det fysiske og det psykososiale arbeidsmiljøet, om ei medverknadsordning og at det òg må vera føresegnar i forhold til ei uavhengig tilsynsordning.

Vi ser at det går an å diskutera kva for eit lovverk arbeidsmiljøføresegnar for elevar og studenter skal vera knytte til. Det kan i utgangspunktet kanskje synast enklare for studenter som ofte er over myndighetsalder. Vi ser at Arbeidarpartiet kan ha eit poeng når dei viser til at arbeidsmiljølova så langt er eit lovverk som regulerer forholdet mellom arbeidsgjevar og arbeidstakar. Vi synest likevel at når det her skal takast avgjerd om den vidare tilknyttinga, er det viktig òg å få ei vurdering av følgjene av å la desse føresegnene bli knytte til arbeidsmiljølova.

Vi ser fram til det vidare arbeidet og ei avslutning frå utdanningskomiteen si side som gjer at det verkeleg blir betre arbeidsmiljø. På desse sju åra sidan dette forslaget vart fremja frå Senterpartiets side, er det ikkje tvil om at inneklimateet for mange faktisk har vorte forverra, og talet på dei som er omfatta av t.d. astma og allergi, har auka, og det er nødvendig at vi kjem over frå ord til handling.

Trine Skei Grande (V): Venstre støtter fullt ut en lovfesting av læringsmiljøet for elever og studenter, og vi har lenge hatt dette programfestet. Jeg er sikker på at representanten Holmås også hørte Venstre snakke om det i valgkampen.

Vi ønsker å sikre fysiske forhold som inneklimateet, men vel så viktig er psykososiale forhold samt elevers og studenter rett til medvirkning og medbestemmelse i egen studie- og skolehverdag.

Regjeringen arbeider nå med en slik lovfesting. Forslag til nye regler om læringsmiljø i opplæringsloven er sendt på høring, og Regjeringen tar sikte på å komme med lovforslag snart.

Utkastet til lovfesting fra daværende undervisningsminister Trond Giske hadde dessverre store svakheter. Det var først og fremst en samling med gode ønsker. Det forelå bl.a. ingen sanksjonsmuligheter hvis det nye regelverket ikke skulle bli fulgt opp. Uten muligheter for sanksjoner når reglene brytes, har lovfesting av lærings-

miljøet liten verdi. Det kommer også klart fram i høringsrunden. Venstre forutsetter derfor at Regjeringen legger vekt på å ivareta disse hensynene når lovforslaget kommer til Stortinget.

Venstre og Regjeringen mener at læringsmiljøet best ivaretas i en egen lov eller som en del av opplæringsloven og universitetsloven, og ikke i arbeidsmiljøloven. Arbeidsmiljøloven regulerer en rekke forhold mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, bl.a. permisjoner, oppsigelser og arbeidstid, som ikke berører elever og studenter. Det er mulig, som representanten Holmås sier, at dette kan fungere for noen studentgrupper og for vernepliktige, men for meg som har brukt lang tid på barnrettigheter, må barns rettigheter beskyttes på helt andre måter, og barns medvirkning må ivaretas på helt andre måter enn for voksne, studenter, vernepliktige eller arbeidstakere.

Som sagt er Venstre opptatt av et godt læringsmiljø, og det er mer enn et fysisk læringsmiljø, selv om dette også er viktig nok. Like viktig er bl.a. tiltak mot mobbing, en trygg skolehverdag og sikring av elevenes rettigheter. Vi trenger et klarere regelverk og virkemidler som gjør at vi unngår at det går så langt at frustrerte foreldre møter på skolen med advokat.

Spesielt for elever kan det være et stort problem at den man skal klage til, uansett hvor man er i skolesystemet, alltid er sjef for dem man må klage på. De fleste har opplevd i egen skolehverdag hvor vanskelig det er for en elev å nå fram med problemer overfor en rektor og andre ledere og få dem til å ta affære overfor folk som er under dem i systemet. Det vil være enklere for begge parter når også elevene har klare rettigheter nedfelt i et lovverk.

I arbeidsmiljøloven har de ansatte rett til medvirkning på arbeidsplassen. Elever bør ha den samme retten til medvirkning og medbestemmelse i skolehverdagen. Når elever vises tillit og gis reell innflytelse, vil de også være med på å ta ansvar for egen lærings situasjon.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid begrenset til 3 minutter.

Heikki Holmås (SV): Jeg måtte ta ordet til det Trine Skei Grande sier, fordi hun beskriver forslaget i opplæringsloven som kom fra daværende statsråd Trond Giske, om læremiljøet for elever, som en samling gode ønsker. Det kan jeg godt være enig i, men etter den omfattende høringsrunden ble det også lovet innstramminger i forhold til dette. Det får nå Giske svare for selv.

Det som er sant, er at det nye fremlegget til arbeidsmiljøbestemmelser for studenter i hvert fall er en samling med gode ønsker. Derfor synes jeg det er litt frekt av Trine Skei Grande å peke på de tidligere statsråders fremlegg når det er helt klart at Regjeringen i utgangspunktet ikke har tenkt å gjøre noe som helst med det. Hva slags sikring er det studentene får i denne nye odelstingsproposisjonen som er fremlagt fra Regjeringen? De får i hvert fall ikke en skikkelig medvirkningsordning som gir dem noen som helst makt til å sette foten ned dersom ting går over streken. De får i hvert fall ikke et uavhengig tilsyn som jo er helt vesentlig for å kunne slå ned på dårlige

forhold. Saken er jo den at det som er foreslått i universitets- og høyskoleloven, er at dersom ting går skikkelig galt, skal man gå til kollegiet. Man skal kunne gå til den øverste myndigheten, det øverste organet, for å spørre om de har penger til å utbedre situasjonen. Det Trine Skei Grandes regjering synes er helt greit å gjøre, og som Trine Skei Grande ikke reagerer noe som helst på, så vidt jeg kan forstå, er altså at man istedenfor å gi folk individuelle rettigheter til et godt arbeidsmiljø – istedenfor å gi dem konkrete medvirkningsordninger, der de har muligheten til å lære seg engasjement og deltakelse – sier at hvis noe er galt, kan du gå til rektor og spørre om han eller hun er interessert i å gjøre noe med dette. Det holder ikke – det holder ikke på en flekk. Og hvis det er like dårlig det man har tenkt som utgangspunkt for elever i videregående skole og i grunnskolen, vil jeg minne om at et flertall på Stortinget i merknads form har sagt klart fra til Regjeringen om hvilke ordninger vi mener skal være på plass når den nye proposisjonen kommer fra Regjeringen.

Trond Giske (A): Det går heldigvis lang tid mellom hver gang man opplever i stortingssalen en såpass forskreving som det representanten Skei Grande her presterer.

For det første satt hennes parti i regjering i to og et halvt år fra valget i 1997 uten å gjøre noen verdens ting med arbeidsmiljølov for elever eller studenter. For det andre er det ikke riktig som representanten sier, at vårt opplegg for elevene var for dårlig. Vi varslet godt før vi ble byttet ut på grunn av valgresultatet, at vi skulle komme med et bedre opplegg for elever enn det som vi opprinnelig hadde sendt ut på høring, bl.a. på bakgrunn av alle høringsuttalelsene. Men det verste er det som ble sagt om universitetene. Vi foreslo et opplegg som studentorganisasjonene var svært fornøyd med, og som innebar at det skulle innføres et læringsmiljøtilsyn, et organ som kunne overvåke at læringsmiljøet var bra nok. Det har da den nye regjeringen med partiet til Skei Grande svekket. Så det å stå på talerstolen her og kritisere den forrige regjeringen for et forslag som den nye regjeringen har svekket, synes jeg er ganske dristig. Det er mulig at det er splittelse innad i Venstres stortingsgruppe i denne saken, og at den ene hånden kanskje ikke helt vet hva den andre hånden gjør, men det må på en måte være en grense for hvordan man svinger seg i denne salen i forhold til å drive en politikk og så stå her og markedsføre en annen. Dette er ikke valget. Valget er over. Man driver ikke valgkamp her. Nå driver man politikk, og da er det de konkrete forslagene som teller, ikke ordene man står på talerstolen her og sier.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 199)

S a k n r . 2

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i likestillingsloven mv. (plikt til å arbeide for likestilling, skjerping av forbudet mot for-

skjellsbehandling på grunn av kjønn, forbud mot seksuell trakassering mv.) (Innst. O. nr. 37 (2001-2002), jf. Ot.prp. nr. 6 (2001-2002) og Ot.prp. nr. 77 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter og Kystpartiet 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver partigruppe og fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

May Hansen (SV) (ordfører for saken): Vi har hatt en diskusjon i komiteen, og vi kommer ikke til å ta replikker på hovedtalerne. På grunn av at det er så sent, og at vi har en sak til i dag, blir det replikker kun på statsråden.

Vi skal i dag behandle endringer i lov om likestilling, Ot.prp. nr. 6 for 2001-2002. Hovedformålet med endringene i likestillingsloven er å få en mer framtidsrettet likestillingslov som er egnet til å møte de utfordringer som samfunnsutviklingen stiller oss overfor.

I proposisjonen foreslås endringer i gjeldende likestillingslov samt en del nye bestemmelser, bl.a. en ny bestemmelse om seksuell trakassering. Flertallet i komiteen har vært enige om de fleste endringene som er foreslått fra departementet, og det er jeg som saksordfører glad for.

De endringene vi nå behandler, vil gi oss en likestillingslov som på flere områder vil være en viktig og nødvendig skjerping for videre utvikling i likestillingsarbeidet. Vi har ikke kommet langt nok i Norge med dette arbeidet. Likestillingslovens formål er å fremme likestilling mellom kjønnene, og tar særlig sikte på å bedre kvinners stilling. Men likestillingsloven er både en ikke-diskrimineringslov og en lov som skal legge til rette for likestilling mellom kjønnene. Jeg er derfor som saksordfører glad for at flertallet i komiteen har påpekt at for minoritetskvinner er det kombinasjonen av kjønn og etnisitet som setter dem i en ekstra utsatt stilling, og at dette perspektivet må prege likestillingsarbeidet generelt.

Jeg hadde håpet at SV skulle få flertall for sitt lovendreringsforslag til § 1 om at loven tar sikte på å bedre minoritetskvinnens stilling. Flere av høringsuttalelsene støtter SVs syn om at minoritetskvinnens utsatte stilling burde ivaretas i en endring i lovteksten. Det at SV står alene om dette forslaget, finner jeg merkelig når vi nå i lengre tid har hatt en integreringsdebatt – en lang debatt også tidligere i dag – som har fokusert på minoritetskvinnens

(May Hansen)

situasjon. Det hadde vært naturlig at det samme storting fokuserte på dette i likestillingsloven.

Komiteen har med unntak av Fremskrittspartiet sluttet seg til at virksomheter som i lov er pålagt å utarbeide årsberetninger, skal redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten, i sine årsberetninger.

Arbeidsgiver skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling mellom kjønnene innenfor sin virksomhet. Det skal i årsberetningene redegjøres for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling. Det skal redegjøres for tiltak som er iverksatt, og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestilling og forhindre forskjellsbehandling i strid med likestillingsloven. Komiteen mener dette er en viktig endring av loven, som vil føre til at likestilling blir satt på dagsordenen i de ulike virksomheter. SV ønsket at forslaget skulle utvides til at det også skulle utarbeides handlingsplaner i de ulike virksomhetene, men det ble vi stående alene om.

Komiteens flertall har presisert at Arbeidslivslovutvalget, nedsatt av regjeringa Stoltenberg den 31. august 2001, skal gjennomgå og vurdere arbeidsmiljølovens regelverk på ikke-diskriminerende områder og fremme forslag om en regulering som kan bidra til å nå målet om et arbeidsliv for alle. Utvalget må i behandlingen av de ulike spørsmålsstillingene også vurdere kjønnsperspektivet knyttet til diskriminering og arbeidstid.

Komiteens flertall, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, tar utgangspunkt i at likestillingsloven gjelder på alle områder, med unntak av «indre forhold» i trossamfunn. Her er komiteen uenig, og SV fremmer forslag om at loven skal gjelde på alle områder. Tida er nå inne for at likestillingsloven skal gjelde Den norske kirke og trossamfunn. Kirkerådet sier i en høringsuttalelse fra februar 2000 at intensjonene i likestillingsloven er i godt samsvar med kristen etikk, og at likestillingsloven er i pakt med Den norske kirkes egen strategiplan for å hjelpe kvinner fram i alle posisjoner i kirke og samfunn.

Det er merkelig at ikke flertallet i komiteen støtter Kirkerådets syn. Dette handler om menneskerettigheter, og SV ønsker med sitt forslag å fokusere på disse rettighetene innenfor Den norske kirke og trossamfunn.

Stortinget har allerede under debatten om redegjørelsen til statsråd Victor Norman vedtatt et forslag om like lønn, fremmet av SV. I likestillingsloven § 5 foreslås det nå en endring. Kvinner og menn i samme arbeid skal ha lik lønn for samme arbeid eller arbeid av lik verdi. Denne rettigheten gjelder uavhengig av om arbeidene tilhører ulike fag eller tariffavtaler. Dette er en viktig endring, da nemnda i tidligere saker har brukt at loven ikke gir muligheter for å sammenligne på tvers av yrkesgrupper og tariffavtaler. KS og NAVO og enkelte andre organisasjoner går i høringsuttalelsene imot denne endringen. De vil at markedsverdi skal være utgangspunktet for lønnspolitikken. De er på kollisjonskurs med Stortinget og komiteen, og dette lover ikke godt for lønnsoppgjør og lik lønn for kvinner og menn. Norge har ikke hatt en god nok like lønnsutvikling – der kvinneandelen er stor, er lønna

dårlig. Vi kan ikke akseptere at store arbeidsgiverorganisasjoner som har ansvar for offentlig sektor, går imot like lønn som mål. Likelønn og like gode pensjonsvilkår for kvinner og menn er helt nødvendig for å oppnå likestilling.

SV og Senterpartiet ønsker også å fjerne forskjellsbehandlingen av kvinner og menn med uregelmessig arbeidstid. Skillet mellom skift- og turnusarbeid er et tradisjonelt og urimelig skille mellom kvinne- og mannsarbeid. Dette er i strid med likestillingsloven. Det har man faktisk fått medhold i. Skift- og turnusarbeid må likestilles.

Komiteen har videre sluttet seg til lovens fokusering på seksuell trakassering og viser til at arbeidsgivere, ledelse i arbeidslivet, organisasjoner, barnehager, skoler og utdanningsinstitusjoner har ansvar for å forebygge og hindre at seksuell trakassering skjer – innenfor sitt arbeidsområde. Jeg er som saksordfører veldig glad for at komiteen har presisert at dette også skal gjelde barnehager og skoler. Vi har en negativ utvikling i skolene, hvor mange føler seg seksuelt trakassert – både verbalt og fysisk. Det er viktig forebyggende arbeid å sette dette i fokus. Det er også viktig å gi barnehager og skoler ansvar for å hindre at dette skjer og får lov til å utvikle seg.

Komiteen er opptatt av at disse alvorlige sakene blir behandlet på en slik måte at rettssikkerheten er sikret. Disse handlingene er uakseptable og straffbare, og komiteen foreslår at § 8a bør håndheves av alminnelig rett.

§ 21 gjelder representasjon av begge kjønn i utvalg. Jeg la som saksordfører inn et forslag om at likestillingslovens regler om representasjon skal gjelde for styret i aksjeselskap. Selskaper med offentlig eierandel og selskaper med over 30 ansatte skal ha minst 40 pst. av hvert kjønn i sine styret.

Statsråd Laila Dævøy og statsråd Ansgar Gabrielsen gikk ut og lovet at de skulle tvinge bedrifter til å øke kvinneandelen i styret i aksjeselskaper. Jeg er meget skuffet over at regjeringspartiene i komiteen viser til at kjønnsrepresentasjon i styret er et spørsmål som ikke omfattes av Ot.prp. nr. 6. De henviser til at Samarbeidsregjeringen skal utrede dette spørsmålet separat. Hvis ikke dette er et likestillingsspørsmål – hva er det da? Dette er ansvarsfraskrivelse fra regjeringspartiene i komiteen. Det er Regjeringen som har ansvar for å fremme likestilling i dette landet.

SV vil også fjerne begrensningen som i dag ligger i bare å kunne bruke moderat kvotering ved opptak til utdanning, fordi det ved de ulike utdanningsinstitusjoner og i ulike yrkesgrupper er en veldig skjev fordeling mellom kjønnene.

Jeg syns at komiteen har jobbet seg godt sammen i denne saken, og flertallsforslagene gir oss en bedre og mer hensiktsmessig likestillingslov. SV ønsket å gå lenger, og det er selvfølgelig fortsatt mulig å støtte våre gode forslag, som jeg opprettholder.

Siden SVs forslag, nr. 6, som går på aksjeselskap, vel bare får våre stemmer, ønsker jeg å signalisere at vi sekundært vil støtte forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Presidenten: Representanten May Hansen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Den reglementsmessige tida er nå over. Presidenten vil imidlertid foreslå at dette møtet fortsetter inntil dagens kart er ferdigbehandlet. – Det anses vedtatt.

Trond Giske (A): På en historisk dag som denne, når vi reviderer og forbedrer likestillingsloven etter over 20 år, er det viktig ikke å glemme hva den har betydd, og hva den kommer til å bety i framtida. Men debatten om likestillingsloven viser også at vi har et stykke igjen å gå.

Hva er det som får en norsk redaktør til å latterliggjøre tanken om kvotering av kvinner til styrer og råd, og direktører til å snakke om fall i aksjekursen? Hva er det som får enkelte unge kvinner til å utbryte at problematikken er uaktuell? Jo, det er ordet «likestilling».

La oss slå det fast en gang for alle: Likestilling er absolutt fortsatt et viktig tema i dagens Norge. For hvordan skal vi ellers få tatt i bruk alle de ressursene som kvinner representerer? Og hvorfor skal ikke disse ressursene og disse kvinnene belønnes på samme måte som menn?

Vi har hvilt lenge på våre laurbær. Vi ble kanskje verdensmester i formell likestilling for 20 år siden, men vi er ikke verdensmester i reell likestilling.

Vi vil ha en likestillingslov som krever at viktige instanser i samfunnet, ikke minst næringslivet og arbeidslivets organisasjoner, tar et økt ansvar. Likestillingsloven skal gi rett og mulighet for den enkelte til å utfolde sine evner, uavhengig av kjønn. Det er det vi har fått til i den nye loven som arbeiderpartiregjeringen la fram forslag om.

Mange tror at vi i 2002, i et moderne, såkalt likestillings-samfunn, har likelønn. Men mer enn 20 år etter at det ble forbudt, er det fortsatt slik at kjønn bestemmer lønn. I privat tjenesteyting, f.eks. i banktjenesten, har kvinner 82 pst. av menns lønn. Skoleverket er best. Her er kvinners andel 93,8 pst.

Den reviderte loven gir adgang til å sammenligne lønn på tvers av faggrenser og tariffavtaler. Kvinner og menn tar fortsatt forskjellig utdanning og arbeider på forskjellige områder og i ulike sektorer, selv med lik utdanning. Dersom man ved en sammenligning kommer fram til at arbeidene er av lik verdi selv om de i det ytre er ulike, skal de lønnes likt. Det betyr at vi nå kan sammenligne forholdsvis ulikt arbeid. Det skal ikke lenger være noe hinder for at en kvinne som f.eks. er sykepleier, kan få vurdert sin lønn opp mot en mannlig ingeniørs lønn i samme virksomhet, f.eks. innen en kommune.

Det ble også foreslått av Stoltenberg-regjeringen å styrke forbudet mot forskjellsbehandling i forbindelse med bruk av permisjonsrettigheter for å styrke vernet for menn i forhold til fødselspermisjon. Bestemmelsen vil bidra til å styrke menns posisjon i forhold til arbeidsgivere som har liten forståelse når far ønsker å benytte seg av sin lovfestede rett til fedrekvoten, og til permisjon i to uker etter fødselen.

Vi vet at det er kun 6 pst. kvinner i styrer og råd i Norge, og fremdeles har næringslivets ledende storbedrifter kun 6 pst. kvinner i ledende stillinger. Kvinnene har økt

sin kompetanse og er på lik linje med menn når det gjelder høyere utdanning. Arbeiderpartiet går derfor inn for 40 pst. kjønnskvoltering i bedriftsstyrene.

I et samfunn hvor markedskreftene kanskje har fått større plass enn tidligere, er det enda viktigere at også kvinner er godt representert der makten ligger i de ulike styrene og bedriftene.

I 1981 ble Gro Harlem Brundtland vår første kvinnelige statsminister, og samme år innførte hun også en bestemmelse om kjønnskvoltering i offentlige styrer og råd. Det er 20 år siden. Var det noen som sa at vi er på etter-skudd?

Likestillingsarbeidet må ikke bare styrkes, det må styres. Ansvaret for å fremme likestilling skal ikke bare gjelde for det offentlige som i dag, Regjeringen foreslår at det lovfestes en plikt til å arbeide for og legge til rette for likestilling i hele samfunns- og arbeidslivet. Likestillingsloven gjelder alle, ikke bare noen få utvalgte. Men selv om vi arbeider for å utvide likestillingsrettighetene til å gjelde også i det private, må også det offentlige ta sitt ansvar. I enkelte sektorer skjer det at vi også der henger etter. Utdanningssektoren er en slik sektor. Av antallet professorer og folk i ledende stillinger i universitetsmiljøene utgjør nesten 90 pst. menn, kun 11 pst. er kvinner. Her må vi ha en aktiv politikk. Jeg er glad for at den nye regjeringen følger opp de kvoteringsordningene som vi innførte, og jeg håper at de vinner den kampen de tar med ESA og EU-regelverket på det området. Det er meningsløst hvis det regelverket skal hindre oss i en aktiv likestillingspolitikk.

Til slutt syns jeg det nå er på tide å vedta at likestillingsloven også skal gjelde for Den norske kirke. Kirkemøtet har slått fast at likestilling er i tråd med god kristen etikk. Da er det helt uforståelig at et parti som Kristelig Folkeparti går mot å lovfeste det som er Kirkerådets syn på hva som er god kristen etikk.

Jeg tar opp forslagene fra Arbeiderpartiet.

Presidenten: Representanten Trond Giske har tatt opp de forslagene han refererte til.

Afshan Rafiq (H): Høyre er skeptisk til kvotering. Jeg er derfor glad for at næringslivet nå får en sjanse til å skjerpe seg før kvotering blir brukt som et virkemiddel. Men så må heller ikke Arbeiderpartiet tro at det er så enkelt at bare man kvoterer inn i et styre, er alt i orden. Selv etter at vi nå i noen måneders tid har hørt og lest om et mer aktivt Eiermiljø i Norge, er det fortsatt slik i hovedsak at eierne er relativt passive. Jeg vil gjøre arbeiderpartirepresentanten oppmerksom på at styret i en bedrift, som består av representanter for de samme eierne, først og fremst er et organ som skal kvalitetssikre de beslutningene som direktøren og ledelsen i bedriften gjør. Styret verken utformer eller fatter beslutninger, men etterprøver dem. Det er altså i bedriftens ledelse det er viktig å få inn kvinner, mer enn i styrene. Nå er det jo å håpe at flere kvinner i styrene fører til at det blir ansatt flere kvinnelige toppledere og derigjennom ledere, men det er jo en prosess som vil ta lang tid. I ledelsen går det jo hel-

ler ikke an å kvotere, for da snakker vi om enkeltansettelser og ikke noe representativt organ.

Det vi må gjøre nå, er altså å få kvinner inn i ledelsen i bedriftene, og her finnes det en rekke positive virkemidler vi kan ta i bruk for at kvinner skal synes, som f.eks. kvinnenettverk, bevisst rekruttering, mentorordninger osv.

Likestillingsarbeidet er ikke en ting man gjør seg ferdig med én gang for alle. Det er en prosess som stadig må gå fremover. Her i dag tar vi enda noen skritt fremover.

Det er med kvinnekamp som med valgkamp. Man overbeviser ingen om ikke argumentasjonen er logisk og basert på fakta. Og faktum er at norsk næringsliv går glipp av enorme verdier ved at de ikke har sett potensialet i alle de velutdannede kvinnene som finnes i dette landet. Faktum er at når norsk næringsliv kun rekrutterer fra 50 pst. av rekrutteringsmassen, stiller det automatisk dårligere enn bedrifter i f.eks. USA, som for lengst har innsett at kjønn ikke er et argument som kan brukes mot en kandidat. Jeg mener at vi ikke passivt skal sette oss ned og vente på at gubbeveldet lar kvinnene slippe inn.

Mange vil mene at næringslivet har fått mange nok sjanser, og at vi har ventet lenge nok. Jeg mener likevel det er riktig at næringslivet nå får en siste sjanse til å bevise at de vil ta hele Norge i bruk, og da tenker jeg i den sammenhengen ikke på distriktene, men på hele arbeidsstokken og hele den kompetansebasen vi har. Jeg synes 40 pst. kvotering til styrer i allmennaksjeselskap er et dristig virkemiddel, og det blir spennende å se om næringslivet klarer å oppfylle sine tidligere løfter. Jeg vil minne om at hvis næringslivet holder sine løfter og får kvinneandelen i norsk selskapsledelse opp til et skikkelig nivå, vil næringsministeren og barne- og familieministeren holde sine løfter om at kvoteringen ikke skal tre i kraft, og det er en tøff utfordring.

Departementet har foreslått en viktig endring som jeg er meget fornøyd med at vi nå endelig får, nemlig det jeg oppfatter som en klar avstandtagen fra alle former for seksuell trakassering. Vi kan ikke finne oss i noen former for seksuell trakassering, og vi kan ikke finne oss i at kvinner blir plaget, mobbet og trakassert på sin arbeidsplass.

Når mange bedrifter nå får en plikt til å rapportere i årsrapporten om sitt likestillingsarbeid, har noen prøvd å påpeke hvor mye merarbeid og hvor store merkostnader det vil føre til. Til dette er det å si at bedrifter som ikke har oversikt over sine ansatte, som ikke har en bevisst rekrutteringspolitikk, som ikke har en bevisst likestillingsprofil og som har ikke har kommet i gang med dette arbeidet, nok vil oppleve dette som vanskeligere enn de som er godt i gang allerede. Jeg vil understreke at hensikten med årsrapporteringen er å gi et bilde av hva bedriften har gjort, og hva slags strategi den legger til grunn for likestillingsarbeidet fremover. Hensikten er ikke at store bedrifter med hundrevis eller kanskje tusenvis av ansatte både i inn- og utland skal rapportere i detalj om hva som er gjort i forhold til hver enkelt ansatt. Spørsmål som er interessante, er av typen: Hva har bedriften gjort for å re-

kruttere kvinnelige ledere? Hvor mange kvinnelige ledere finnes? Og hvordan skal bedriften øke andelen kvinnelige ledere?

Så vil vi også gå inn for en endring i opptakene til skole og studier. Til dette vil jeg si at det er viktig at den enkelte utdanningsinstitusjon får avgjøre dette selv. Det er for øvrig i tråd med Høyres utdanningspolitikk at universiteter og høyskoler skal få mest mulig selvstyre. Det kan jo også være greit å vise til NTNU, som har hatt gode resultater med å rekruttere jenter til IT-studier og tiltak rettet spesielt inn mot kvinnelige studenter.

Etter at Norges Handelshøyskole i Bergen i mange år nå har utdannet en rekke fremragende kvinnelige økonomer, har nå høyskolen selv gått foran med et godt eksempel og ansatt sin første kvinnelige professor. Dette er bare ett eksempel på en utvikling i den positive retningen, og jeg har tro på at flere og flere kvinner etter hvert vil slippe til i viktige posisjoner.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Jeg har tenkt å begynne med å være litt personlig. Jeg har aldri helt forstått dette maset om likestilling og hva det har bestått i. Det har sikkert sammenheng med at jeg er oppvokst med en yrkesaktiv mor i en ledende stilling og en far som måtte ta sin del av støvsuging og klesvask. Min mor ble ikke kvotert inn eller hadde spesielle støtte- eller beskyttelseiltak. Hun var enkelt og greit så dyktig at hun fikk jobben og god lønn. Nå var kanskje ikke det typisk for 1970-tallet.

Men det finnes faktisk en overvekt av de kvinner som er i ledende stillinger, som har kommet i disse posisjonene uten kvotering og uten særtiltak. Hvis jeg ser på min tidligere samboer og min nåværende kjæreste, er de begge bedriftsledere – uten kvotering og uten å ha blitt sydd puter under armene på av særtiltak. Hvorfor skulle de trenge det? – De er jo dyktige!

Og jeg tror det er her kjernen ligger: Er man villig til å ta ansvar, er man dyktig og vil stå på, vil man få gode jobber og godt betalt enten man er mann eller kvinne.

Jeg tror vi i dag har en feilslått likestillingspolitikk som bl.a. er en følge av en skjevhet blant dem som har dominert debatten siden 1970-tallet. Dette er kvinner som i hovedsak har sitt roffeste i 68-generasjonen og «kvinnekampen» på 1970-tallet, eller som er tilhengere av det foreldede tankegods fra denne tiden.

Det er på tide å våkne opp og se at tidene forandrer seg – pr. i dag er det klart flertall av kvinner på våre universiteter og høyskoler. Det vil avstedkomme at vi om 10-15 år har kvinner i minst halvparten av lederjobbene i Norge, hvilket vi også bør ha.

Fremskrittspartiet finner det urimelig at det offentlige skal bruke store ressurser på å ivareta friske, voksne, intelligente, velutdannede menneskers rettigheter. Vi har full tiltro til menneskenes egen evne til å klare dette, tiltro til at kvinner og menn kjenner sine behov og rettigheter, og tiltro til at de selv kan ivareta disse. All annen tankegang er etter vårt syn en krenkelse av det enkelte individs integritet og evne til å ta egne beslutninger.

Vi har med denne begrunnelse, bl.a. under budsjettbehandlingen i vinter, foreslått:

- avvikling av statlige bevilgninger til likestillingsforskning
- avvikling av Kompetansesenter for likestilling
- nedlegging av Likestillingsombudet

Vi ønsker endringer av likestillingsloven slik at andre instanser, herunder domstolene og Arbeidstilsynet, får i oppgave å håndheve de sentrale bestemmelser i loven, bl.a. bestemmelsen om diskriminering i lønsspørsmål.

Men vi registrerer at vi har blitt stående alene om vårt syn.

Noe av det grelleste med dagens likestillingspolitikk er at det fortsatt er betydelige krefter i det norske samfunnet, sågar helt inn i Regjeringen, som ønsker å videreføre gårdsdagens likestillingspolitikk ved at man fortsatt har en ufravikelig tro på kjønnskvolter. Vi mener at det må være soleklart at et individ som har fått et arbeid eller en posisjon på grunn av sitt kjønn og ikke på grunn av sine kvalifikasjoner, nedvurderes på det groveste av samfunnet og i egne øyne ikke kan føle spesielt stor tilfredshet.

Som det vil fremgå av innstillingen, går Fremskrittspartiet imot forslaget om å innta bestemmelser i likestillingsloven og regnskapsloven om likestillingsrapportering i årsberetningen. Begrunnelsen for dette er at årsberetningen som dokument skal gi informasjon til kreditorer, investorer, ansatte, eiere m.m. om foretakets økonomiske situasjon og fremtidsmuligheter. Beretningen avgis av foretakets styre og inngår i foretakets årsrapport. I de fleste foretak utgjør årsberetningen fra en til to sider. Det må være åpenbart at omfanget av opplysninger som skal inngå i årsberetningen, ikke må bli så omfattende at regnskapsinformasjon og de andre sentrale formål med årsberetningen blir borte.

Forslaget vil ramme blindt alle regnskapspliktige, inkludert alle aksjeselskaper, også akseselskaper og andre regnskapspliktige som må anses som små foretak, og det er kanskje her noe av hovedproblemet ligger. Jeg må spørre: Var det ikke denne regjeringen som sa at de skulle gjøre det lettere for næringslivet – ikke dyanke det ned med flere tullede lover og regler? Isteden gjør man det faktisk bare verre.

Jeg vil avslutte med å ta opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten: Representanten Ulf Erik Knudsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ola T. Lånke (KrF): Stortinget vedtar i dag viktige endringer i likestillingsloven. I motsetning til foregående taler kan jeg på mitt partis vegne stille meg helt og fullt bak disse endringene.

En del av oss husker noen år tilbake – da likestillingsloven ble vedtatt i 1978. Bare én representant fra Kristelig Folkepartis stortingsgruppe stemte den gang for likestillingsloven – resten av stortingsgruppen trengte litt mer tid på seg. Så det kunne kanskje sies at Kristelig Folkeparti har gått gjennom en «kjønnsmodning» siden den gang. Denne modningsprosessen i forhold til likestil-

ling har for øvrig gjort seg gjeldende også i andre partier og i brede lag av folket.

I dette historiske lyset har vi med en viss interesse registrert at partiet uformelt av noen er kåret til «de tøffeste» og «de beste» når det gjelder likestillingsinnsats. Uten at det bør være noe uttalt mål for noen å skulle være «best i klassen» i en slik sak, har vi likevel merket oss at likestillingsdirektøren og Likestillingsombudet ifølge Dagsavisen 10. mars i år uttaler at de mener Arbeiderpartiet må skjerpe sin likestillingspolitikk, samtidig som de roser Samarbeidsregjeringen og sier: «De har fått gode resultater på svært kort tid». Det er selvsagt hyggelig.

Selv om det de siste tiårene har skjedd store endringer i kvinneverollen, viser statistikken tydelig at vi fortsatt har en meget skjev kjønnsfordeling i utdanning, arbeidsliv, husarbeid og i omsorgen for barn. Kristelig Folkeparti har de siste årene lagt økt vekt på at likestilling skal integreres i alle politikkområder. Kvinner og menn skal ha like rettigheter og muligheter. Kjønn skal ikke føre til diskriminering eller forfordeling på noe område i samfunn og arbeid.

Kristelig Folkeparti mener at likestilling innebærer at man får lik lønn for arbeid av lik verdi, og at kvinners posisjon på arbeidsmarkedet generelt blir styrket. Likestilling innebærer også at menn i større grad tar ansvar for oppgaver og plikter i hjemmet. Endringene i likestillingsloven er virkemidler for å nå disse målene. De endringene vi i dag vedtar, dreier seg kort sagt om plikt til å arbeide for likestilling, skjerping av forbudet mot forskjellsbehandling på grunn av kjønn og forbud mot seksuell trakassering.

Så kan vi spørre: Har det egentlig noen betydning om kvinnene kommer sterkere med i mannsdominerte utdanningsinstitusjoner og mannsdominerte arbeidsplasser? Dette spørsmålet ble også stilt da kvinnene i sin tid ble kvotert inn i politikken og Regjeringen. Etter min mening handler ikke dette om kjønnskamp, det handler like mye om å sikre bredden i rekrutteringen. Hvis man etterlyser større erfaringsbredde i ledelse og styrer generelt, vil det naturlig bli plass til flere kvinner. Erfaringen tilsier at flere kvinner i kollegiet utvider meningsspekteret. De tilfører debatten nye innfallsvinkler, og prioriteringene blir noe annerledes.

Stortinget vedtar også at det skal bli mulighet til å praktisere radikal kjønnskvolter ved opptak til høyere utdanning der kvinner er underrepresentert. Utdanningsinstitusjonene skal selv avgjøre om de vil ta i bruk dette virkemiddelet. Radikal kjønnskvolter ved opptak til høyere utdanning høres for mange dramatisk ut, men jeg vil minne om at i arbeidslivet og ved opptak til yrkesrettet utdanning gjelder denne regelen allerede. Samfunnet trenger menn og kvinner på alle nivåer. Først da vil vi ha et optimalt likestilt samfunn.

Poenget med å få seksuell trakassering inn i likestillingsloven ser jeg på som svært viktig. Seksuell trakassering er «uønsket seksuell oppmerksomhet som er plagsom for den oppmerksomheten rammer», og den kan være både verbal, ikke-verbal og fysisk. Forekomsten av seksuell trakassering er grundig dokumentert. I dag på-

legger arbeidsmiljøloven arbeidsgivere å verne ansatte mot trakassering, herunder seksuell trakassering. Denne regelen er viktig, men den har begrenset rekkevidde. Seksuell trakassering rammer også andre enn arbeidstakere, f.eks. studenter/skoleelever og deltakere i organisasjonslivet. Disse kan gis bedre vern gjennom en bestemmelse i likestillingsloven.

I diskusjonen om likestillingsloven har den skjeve kjønnsfordelingen i næringslivet vært særlig fokusert. Sterke røster i næringslivet hevder imidlertid med tyngde at det finnes bedre virkemidler for å få kvinner inn i ledelse og styrearbeid enn kvotering. Det kan være naturlig å spørre hvorfor man ikke allerede har benyttet seg av disse andre virkemidlene i sterkere grad. Saken er at menn har blitt kvotert inn i ledelse og styrer lenge nok. Nå er det dyktige kvinners tur. Kjønnskvotering kan bety at middelmådige menn blir erstattet av velkvalifiserte kvinner.

En del bedrifter har meldt om at skjemaveldet blir svært komplisert og detaljert når vi pålegger dem enda flere rapporteringsoppgaver. Til det vil jeg si: Kristelig Folkeparti er i Regjeringen med på å gjøre Norge enklere. Vi vil holde fast på hovedformålet med bestemmelsen om at virksomheter er pålagt å utarbeide årsberetning der det skal redegjøres for likestilling i virksomheten – hovedformålet er å skape økt og mer systematisk oppmerksomhet mot likestilling i virksomheten. (Presidenten klubber.)

– Jeg ser at jeg ikke får tid til å fullføre dette resonnetet, så jeg får komme tilbake i et innlegg senere.

Eli Sollied Øverås (Sp): For Senterpartiet er det viktig å understreke at likestillingslova først og fremst tek sikte på å kjempe mot diskriminering på grunn av kjønn. Lova skal vere både ikkje-diskriminerande og leggje til rette for likestilling mellom kjønna. Den debatten vi har hatt i media om tvangsekteskap og kjønnslemlesting blant unge minoritetsjenter og -kvinner, har vekt sterke reaksjonar blant dei fleste av oss politikarar. Dette er forbode i Noreg og regulert i straffelova som ei straffbar handling. Tiltak og reaksjonar mot desse avskyelege straffehandlingane som har vore avdekte særleg den siste tida, må følgjast opp i straffelova. Etter Senterpartiet si meining vil det ikkje gi minoritetskvinnene betre vern om dette vert regulert i likestillingslova, når så mange ser ut til ikkje å bry seg når det er regulert i straffelova.

Likestillingsarbeidet innanfor Den norske kyrkja går seint. I 1999 oppnemnde Kyrkjemøtet ei nemnd for kvinne- og likestillingsspørsmål for å følgje opp arbeidet med «Kirker i solidaritet med kvinner». I høyringsuttalen frå Kyrkjerådet i 2000 heiter det at intensjonane i likestillingslova er i godt samsvar med kristen etikk. Det er jo godt å høyre.

Vidare har Kyrkjerådet uttalt at Kyrkja likestiller kvinners og menns tenester og har ein målretta strategi for slik likestilling i praksis. Vidare peikar Kyrkjerådet på at det for lengst er slått fast at kvinner og menn skal likestillast ved tilsetjingar i Den norske kyrkja. Slik Senterpartiet oppfattar Kyrkjerådet, skal det arbeidast aktivt for

likestilling, og det vert hevda at likestilling mellom mann og kvinne er i tråd med Kyrkja si lære og praksis. Men etter det som er realiteten i dag, vil Senterpartiet her følgje utviklinga med stor interesse og sjå om det vert samsvar mellom liv og lære i den praktiske tilsetjingspolitikken i Den norske kyrkja.

Den offentlege debatten om kvotering av kvinner i AS-styre har engasjert mange. I år 2000 var berre 6,4 pst. av styremedlemene i børsnoterte selskap kvinner. Trass i at om lag 50 pst. av landets befolkning er kvinner, er det altså berre vel 6 pst. som slepp inn i dei mannsdominerte styreremma. Og det vekte oppsikt då næringsministeren gjekk ut og fronta kvinnerepresentasjon. Ja, statsråd Gabrielsen har endåtil uttalt at han i verste fall ville skrive om aksjelova for å tvinge fram 40 pst. kvinnedel.

Eg vil også gi ros til statsråd Dāvøy for hennar engasjement i saka. Det har vore tydeleg for oss som har observert statsråden, at dette er noko statsråden brenn for. Og med den offensive haldninga som statsråden har, finn eg det også naturleg at regjeringspartia her vil gi si støtte til forslag nr. 3, frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet, og då vil det få fleirtal.

Lik lønn for likt arbeid har vore ein gjengangar i politiske debattar om likestilling. Stortingsfleirtalet har gong på gong uttrykt at dette er eit rettvist krav, samtidig som dagens realitet er at kvinner ligg lågare i lønn enn sine mannlege kollegaer. Dessverre er det ikkje fleirtal bak merknaden frå Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet om at arbeidsgivar har ansvar for å sørge for at vedtak i Klagenemnda vert følgde opp. Og etter mi meining får målet om å oppnå likelønnsutvikling i Noreg ikkje full effekt før vedtak i Klagenemnda får konsekvens.

Innstillinga til proposisjonen samlar stor støtte om at seksuell trakassering ikkje skal akseptast, og det er bra. At det er semje om at det er behov for eit vidare bruksområde for reglar om vern mot seksuell trakassering enn det som i dag finst i dagens regelverk, vil bety ei skjerping av regelverket og eit steg vidare mot det vi meiner er uakseptabelt, nemleg seksuell trakassering på alle nivå.

Eg vil til slutt understreke at når det viser seg at det faktisk i fleire utdanningsinstitusjonar og yrkesgrupper er ei svært skeiv fordeling mellom kjønna, så må vi søkje å finne måtar slik at dette vert jamnare og betre fordelt. Derfor støttar vi fullt ut at den einskilde institusjonen får fullmakt til å sikre eit jamt opptak av studentar av begge kjønn. Elles avventar vi stortingsmeldinga frå Utdannings- og forskingsdepartementet, der òg likestilling skal behandlast.

Knut Storberget (A): Etter å ha hørt representanten Knudsen her i stad, har vi jo litt igjen, da. Det er et stykke å gå. Og det er ikke bare et stykke å gå, men det er også et kraftig varsku om at det er grunn til å være beredt også i årene som kommer. Det skal altså være en krenkelse av individets integritet at det på grunn av kjønn skulle få en posisjon, men det er faktisk ikke det vi snakker om. Det er ikke det som er problemet. Det vi snakker om, er at det er mange mennesker med kvalifikasjoner

som på grunn av sitt kjønn faktisk ikke får posisjoner. Og det er jo der krenkelsen ligger.

Jeg vil bevege meg litt i ytterkanten av likestillingsdebatten og touche litt inn på spørsmålet om seksuell trakassering. For mange utgjør slik trakassering en grovt plagsom krenking, ofte med rot i et kjønnsrollemønster hvor én hersker og den andre er vergeløs. Sjikanen kan framtre i mange valører, fra de mindre og korte hendelser til de alvorligste overgrep. I all hovedsak er det kvinner som trakasseres av menn.

Vi lovgivere har for lengst signalisert at en slik atferd er uønsket. Gjennom straffeloven § 201 har vi endog belagt med straff dem som med ord eller handling grovt seksuelt krenker en annen. Og det må også være ganske åpenbart at alminnelige, mer erstatningsrettslige prinsipper fra før av kan danne grunnlag for dom på erstatning, også for en som volder skade gjennom slik trakassering. Stortinget drøfter i dag. Og det er grunn til å spørre: Er det så grunn til å få en egen bestemmelse om dette i likestillingsloven? Ja, dessverre, det er åpenbart et slikt behov. Både som norm og som klargjørende grunnlag for reaksjon vil en ny bestemmelse ha sin virkning. Ledelse, organisasjoner og arbeidsgivere får klart ansvar for å forebygge slik uønsket atferd, og lovteksten gir derfor en klar plikt og oppfordring til å sette et tema man før har ledd av eller tidd i hel, på dagsordenen – denne gang med en alvorlig undertone.

Konsekvensene av seksuell trakassering kan ikke undervurderes. Psykiske lidelser som angst og depresjoner og fysiske stressreaksjoner vet vi går oftest igjen. Også direkte overfor skadevolder, den som trakasserer, gis det et helt klart signal. Dette aksepteres ikke. I den grad det tidligere har vært tvil om dette, skisserer jo lovforslaget et klart grunnlag, bl.a. for å gi dem erstatning. Loven gir i så måte hjelp til både domstoler, institusjoner, organisasjoner, ledere og andre til å sette grenser for uønsket atferd. Og når undersøkelser viser at én av fem kvinner har vært utsatt for slik trakassering i sitt yrkesaktive liv, er det grunn til å ta det svært alvorlig.

Egentlig snakker vi om en typisk psykisk vold som er helt uakseptabel, og som burde engasjert langt flere av oss. De aktører i kriminalpolitikken som går svært høyt på banen med kraftige tiltak mot annen type vold, synes ikke like ivrige i denne debatten, til tross for at dette er det hverdagen er preget av for mange kvinner i det ganske land. Det var bl.a. grunn til å etterlyse Fremskrittspartiets representanter da Stortinget sist debatterte vold mot kvinner. Salen var tom. Ingen strenge ord, ingen radikale forslag fra den kanten.

Dessverre er oppslagene rundt denne problematikken for små, og temaet rimelig uaktuelt i fjernsynsdebatter. Kanskje endringene i likestillingsloven også skjerper offentlighetens søkelys. Det er grunn til å håpe.

Statsråd Laila Dávøy: Ikke noe land i verden kan rose seg av å ha klart å oppnå full likestilling, heller ikke Norge. Det er ikke til å legge skjul på at vi på enkelte områder i Norge i dag har et demokratisk problem på grunn av fravær av likestilling. Derfor er det viktige for-

slag som skal behandles her i dag, og som vil bidra til at arbeidet med likestilling tar et viktig skritt fremover.

Det var den forrige regjeringen Bondevik som påbegynte arbeidet med endringer i likestillingsloven. Forslagene ble i stor grad fulgt opp av regjeringen Stoltenberg, som la frem forslag til endringer i likestillingsloven for Stortinget i april i fjor. Forslagene ble stadfestet etter regjeringsskiftet i fjor høst. Jeg vil derfor dele æren for endringsforslagene, som innebærer flere viktige skritt videre, med mange. Dette sier at vi i Norge i dag i stor grad står sammen om at arbeidet for likestilling er viktig.

Jeg vil særlig peke på forslaget til endring i likestillingsloven § 1 som legger grunnlag for økt aktivitet for likestilling. Dagens lov gir offentlige myndigheter et særlig ansvar for å fremme likestilling. Dette var banebrytende da loven kom. Det er et veiskille at dette ansvaret nå skal deles med flere. Forslaget innebærer at private arbeidsgivere og arbeidslivets organisasjoner nå får en forpliktelse til å iverksette konkrete tiltak for å fremme likestilling innenfor sitt ansvarsområde. Når dette forslaget har fått en gjennomgående positiv oppslutning fra høringsinstansene, ser jeg dette som et uttrykk for at samfunnet har stor forståelse for verdien for oss alle av økt likestilling. Jeg tror denne endringen vil bety mye for økt bevisstgjøring av vårt felles ansvar for å oppnå likestilling.

Forslaget om å dokumentere den faktiske situasjonen og redegjøre for planer og tiltak i bedriften vil gi dem som gjør et godt arbeid for likestilling, mulighet til å fremheve dette, mens de som gjør lite, vil få dette synliggjort. Jeg håper at denne endringen vil fungere som en rakett når det gjelder å styrke kvinners plass i ledersjiktet i norsk næringsliv. Det er et problem for næringslivet at de ikke gjør bruk av de best kvalifiserte, men kun velger blant en begrenset gruppe.

Forslaget om en styrking av vern i forbindelse med graviditet, fødsel og utnyttelse av fødselspermisjoner skal bl.a. bidra til å styrke menns posisjon i forhold til de arbeidsgivere som har liten forståelse for at også menn ønsker å ta et større ansvar for omsorgen for små barn. Å styrke menns omsorgsrolle er i samsvar med Sem-erklæringen om å arbeide for likestilling ikke bare i arbeidslivet, men også i familiene. Regjeringen ønsker å skape økt fleksibilitet i arbeidslivet og å styrke forutsetningene for å kombinere omsorg og karriere. Likestilling i familien er et mål i seg selv, samtidig som en jevnere fordeling av omsorgsansvar i familiene letter kvinners stilling i arbeidslivet.

Vi har i Norge en yrkesaktivitet blant kvinner som ligger på topp i forhold til andre vestlige land, 69 pst. i 2000. Vi har likevel et mer kjønnsdelt arbeidsmarked enn de fleste, med lav andel kvinner i lederstillinger og en skjev nærings- og yrkesfordeling mellom kvinner og menn. Mange kvinner arbeider i tillegg deltid. Det er nødvendig å se disse forholdene i sammenheng med ulik fordeling av lønn og pensjonsrettigheter.

Selv om kvinner og menn har rett til lik lønn for arbeid av lik verdi, er det dessverre fortsatt et faktum at kvinner har lavere lønnsinntekter enn menn for et års-

verk. Det meste av uforklarlige lønnsforskjeller mellom kvinner og menn kan knyttes til det som vanligvis kalles verdsettingsdiskriminering. Det vil si at kvinnedominerte yrker verdsettes lavere enn mannsdominerte. Dette er uakseptabelt.

Regjeringen vil sørge for at det offentlige tar et større ansvar for å bidra til likelønn mellom kvinner og menn. At det nå kommer klart frem i likestillingsloven at det er adgang til å sammenlikne lønn på tvers av faggrenser og tariffavtaler, er viktig. Å få sentrale momenter som skal inngå i vurderingen av om arbeidene er av lik verdi, inn i loven, bør også bidra til å gjøre loven nyttigere som redskap i arbeidet for likelønn. Departementet har også startet et treårig prosjekt hvor et tyvetalls virksomheter innenfor privat og offentlig sektor skal vurdere lønn og verdien av det arbeidet kvinner og menn utfører. Disse erfaringene vil bli brukt av Likestillingsombudet i håndhevingen av loven.

Seksuell trakassering er dessverre utbredt både i arbeidslivet, i organisasjoner og i utdanningsinstitusjoner og kan få alvorlige følger både for dem som rammes, og for miljøet rundt. Seksuell trakassering rammer først og fremst kvinner. Vi må slå tydelig fast at seksuell trakassering ikke kan tolereres, og lovutkastet inneholder et klart forbud mot seksuell trakassering, i § 8a, og også en vernebestemmelse som skal håndheves av Likestillingsombudet og Klagenemnda for likestilling. Det avgjørende blir ikke å vurdere et eventuelt overgrep, noe som må overlates til de alminnelige domstoler. Men ombudet må ta stilling til om den ansvarlige har gjort nok for å forebygge og forhindre at seksuell trakassering skjer innenfor vedkommendes ansvarsområde.

Det er en viktig svakhet ved dagens lov at brudd på loven, som f.eks. forbigåelse i ansettelsessaker, får begrensete konsekvenser selv om ombudet kan fastslå brudd på loven. Objektivt erstatningsansvar, § 17, er en skjerpet erstatningsregel og innebærer at erstatningsansvar pålegges uten hensyn til skyld. Endringen vil gjøre håndhevingen av likestillingsloven mer effektiv og mer reell og er ifølge Likestillingsombudet et av de viktigste endringsforslagene.

Et levende demokrati innebærer at kvinner og menn må gis like rettigheter og muligheter til å delta i og påvirke samfunnsutviklingen på alle samfunnsområder. Regjeringen ønsker derfor å styrke rekrutteringen av kvinner til ledende stillinger og til styreverv. Ikke minst i styreverv fattes det beslutninger som er viktige for økonomi og samfunnsutvikling. Styreverv gir derfor grunnlag for makt og innflytelse. Når vi samtidig ser at kvinneandelen ligger på et bunnivå, er dette et demokratisk problem og sløsing med ressurser og kompetanse. Den lave kvinneandelen både i styrer og ledelse er også et signal om at kvinner og menn ikke har samme utviklings- og karrieremuligheter i arbeidslivet. Norge ligger på dette området langt etter land som vi oppfatter som mindre likestilte enn oss.

Regjeringen besluttet derfor nylig at det skal fremmes forslag om krav om minst 40 pst. representasjon av begge kjønn i styrene til alle statsforetak, statlige særlovsel-

skaper, statsaksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. Dette kommer Regjeringen tilbake til. Forslaget vil bidra til at kvinners kompetanse blir benyttet bedre i næringslivet, både i og utenfor styreverv. Dette vil gi positive ringvirkninger for kvinners karrieremuligheter og vil komme hele næringslivet til gode.

Det foreligger et mindretallsforslag fra SV om å ta inn en ny bestemmelse i lovens formålsparagraf om at loven også tar sikte på å bedre minoritetskvinnens stilling. La meg gjøre det helt klart at likestillingsloven gjelder for hele befolkningen. I Sem-erklæringen uttalte Regjeringen også at arbeidet med likestilling mellom menn og kvinner må rette seg mot alle medlemmer av det norske samfunn, uavhengig av religion og kulturell bakgrunn. Minoritetskvinner skal og må erfare at loven beskytter og fremmer også deres rettigheter.

Regjeringspartiene benyttet den 8. mars til et møte med en flott samling av kvinner med ulik etnisk bakgrunn, til frokost og debatt. Det er et faktum at det fortsatt er en lang vei å gå før alle opplever likestilling i dagens Norge, og vi har en stor ubrukt ressurs i mange av de godt kvalifiserte innvandrerkvinnene. Dessverre opplever mange innvandrerkvinner en dobbelt diskriminering: både som kvinner og i forhold til etnisitet. Jeg ser på dette som et viktig felt som det må arbeides videre med, og jeg vil gi dette arbeidet prioritet.

Jeg mener det fremlagte forslaget til endringer i likestillingsloven vil gi et tidsriktig lovverk som fremmer ønsket holdninger, og med tilstrekkelig kraft og tydelighet til å være et viktig bidrag i samfunnsutviklingen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eirin Faldet (A): Den norske kirkes syn på likestilling mellom kjønnene har endret seg siden loven ble vedtatt. Som representanten Lånke sa har også Kristelig Folkeparti innsett at det er viktig å benytte seg av den erfaring og referanse som kvinner har i hverdagen. Ja, til og med Kirkerådet har påpekt i sin høringsuttalelse at det for lengst er fastslått at kvinner og menn skal likestilles ved ansettelser i Kirken. Jeg håper at statsråden kan si seg enig i Kirkerådets uttalelser når de sier at forskjellsbehandling av kvinner og menn ved ansettelser ikke kan begrunnes i Kirkens lære, og at ulik behandling på grunn av kjønn derfor ikke kan sies å ha noen «nær sammenheng med religionsutøvelsen» i Den norske kirke. Følgelig vil det heller ikke være noe inngrep i religionsfriheten om loven kom til anvendelse. Forutsetningen for at ansettelse av prester skal omfattes av unntaket, synes derfor å være bortfalt. Jeg vil gjerne høre statsrådets syn på dette.

Statsråd Laila Dævøy: Det står i odelstingsproposisjonen at dette spørsmålet som representanten tar opp, måtte utredes i samarbeid med Kirken, og at et forslag ville bli sendt ut på høring høsten 2001. Dette var fra den forrige regjering. Dette spørsmålet er ikke utredet og har heller ikke vært på høring. Det pågår en dialog mellom Kultur- og kirke departementet og Kirkerådet. Personlig

har jeg også tatt kontakt med Kirkerådets leder og ønsker i nærmeste framtid – vi har avtalt et møte – å reise denne problemstillingen.

Unntaket for indre forhold i trossamfunn i § 2 må også ses i sammenheng, har jeg lyst til å nevne, med bestemmelsene i Grunnloven § 2, som sikrer retten til fri religionsutøvelse, og bestemmelsene om religionsfrihet i internasjonale menneskerettighetskonvensjoner, eksempelvis Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, EMK, artikkel 9. Den norske kirke, som ett blant mange trossamfunn i Norge, omfattes av unntaksbestemmelsen i likestillingsloven. En opphevelse av denne bestemmelsen vil følgelig være i strid med ovennevnte bestemmelse, og komiteens flertall, bestående av Kristelig Folkeparti, Høyre og Fremskrittspartiet, støtter også dette syn. Vi har en jobb å gjøre før vi kommer så langt. Jeg skal i hvert fall ta et initiativ.

Ulf Erik Knudsen (FrP): I den senere tid er det innført krav om at årsberetninger skal inneholde informasjon om bedriftenes arbeid med helse, miljø og sikkerhet, noe som allerede har utvidet omfanget av beretningene betydelig. Nå ønsker man altså å utvide dette til også å omfatte likestilling. Faren for at årsberetningene etter slike utvidelser ikke egner seg som redskap for tradisjonelle økonomiske analyser, er i henhold til næringslivet meget stor. Fremskrittspartiet mener at det er åpenbart at forslaget medfører betydelig arbeid for foretakene, særlig for dem som ikke har store personalavdelinger, og det er faktisk de fleste i disse bransjene.

Det er jo også slik, som jeg sa i mitt hovedinnlegg, at dette forslaget rammer blindt alle regnskapspliktige, også de såkalt små foretakene, som jeg er bekymret for. Det er også et spørsmål om behovet innenfor enkelte firmaer for å redegjøre for likestillingspolitikken. Hva med firmaet Thorvaldsen & sønner i betongsaging – åtte mann ansatt, ikke én kvinne i bransjen? Likestilling internt i bedriften kan man stille spørsmålstegn ved. Hva med de tre venninnene som har etablert en frisørsalong, og som ikke har de minste planer om å ekspandere? Hva med min kjærestes firma, som driver innen gulvbransjen og har én kvinne og fem menn ansatt? Skal hun skrive årsberetninger om hvordan de skal styrke sjefens stilling ytterligere? Det er en del spørsmål som henger i luften i forbindelse med det som ser ut til å bli vedtatt i dag. Vi registrerer jo at det blir vedtatt. Jeg vil spørre statsråden om hva hun vil gjøre for å komme næringslivet i møte og for å prøve å få en praktisk utforming av disse reglene som blir til å leve med for de små og mellomstore bedriftene.

Statsråd Laila Dævøy: Under utarbeidelsen av loven var det også en diskusjon knyttet til handlingsplaner for likestilling i bedriftene. Der har både Sverige og Finland en lovfestet plikt. Det ville vært en mye strammere og mye mer omfattende bestemmelse for næringslivet. Vi har altså valgt å gå til en skjerping av aktivitetsplikten og en redegjørelse i årsberetninger eller budsjett når det gjelder likestilling.

Det er ikke snakk om å legge til rette for svære skjemaer og utredninger. Det er snakk om å skrive en kort melding i årsberetningen der det fremgår at man er opptatt av likestilling, at man har gjort enkle grep for å sørge for å etterleve dette. Det er opp til bedriften hvor mye de har lyst til å skrive.

Men jeg har lyst til å nevne at kanskje er Fremskrittspartiet litt gammeldags når de ikke vil ha dette inn i loven. I USA, i Canada og i en rekke andre land er man meget opptatt av dette. De oppfyller sin aktivitetsplikt når det gjelder likestilling, med glede, og i USA sier man ganske åpent at man vurderer det som et markedsfortrinn at folk kan lese i årsberetningene at de er opptatt av likestilling. Det er rett og slett et pluss for bedriftene. I Norge har vi et prosjekt som Barne- og familiedepartementet støtter, der 60 bedrifter i det private næringslivet er inne i et forsøk, i et prosjekt hvor de jobber med aktivitetsplikt og redegjørelse for likestilling i årsberetninger. Det er stor entusiasme, og jeg tror personlig at dette er et fortrinn for bedriftene. De har et konkurransefortrinn når de faktisk velger å sette likestilling på dagsordenen og bruker de ressursene som kvinnene representerer.

May Hansen (SV): Jeg er meget fornøyd med det statsråden kom med i forhold til årsberetninger. Mye av det andre som hun sa i sitt innlegg her, er jeg helt enig i. Jeg var også veldig fornøyd da statsråd Gabrielsen gikk høyt ut på banen og lovet at man skulle tvinge bedriftene til økt kvinneandel i sine styrever.

Regjeringspartiene vil jo ikke endre likestillingsloven slik at likestillingslovens regler om kjønnsrepresentasjon også skal gjelde for aksjeselskap. Vi har vel alle skjont at her har det vært en dragkamp innad i Regjeringa og diskusjoner, hvor man har trukket tilbake det man sa i utgangspunktet. Hvordan vil statsråden påskynde denne prosessen, og tror statsråden virkelig på at vi vil få en høyere kvinneandel uten lovendring? Og når kommer den utredningen fra Regjeringa?

Statsråd Laila Dævøy: Det har vært en spennende sak å jobbe med, og selv om representanten ikke akkurat spurte, kan jeg si at vi er kommet til at akkurat når det gjelder private aksjeselskaper, har man ikke hatt noe ønske om å innføre denne ordningen. Det er svært mange små aksjeselskaper i landet vårt, og det ville kanskje være urimelig der hvor det var én ansatt, som det ofte er i disse selskapene. Jeg har jo hatt en slik bedrift selv. Nå er jo jeg tilfeldigvis kvinne, men i alle fall mener vi at en del bedrifter er så små at vi ikke ønsker å pålegge dem denne ordningen.

Når det så gjelder sakens videre gang, jobber vi intensivt. Vi har startet arbeidet og er godt i gang, og jeg regner med at vi skal klare å fremme loven enten på slutten av 2002, altså til høsten, eller senest i begynnelsen av 2003, så loven ligger ikke langt unna.

Så spør representanten om jeg tror at vi får dette til uten lovendring. Det er faktisk opp til næringslivet. De har jo hatt lang tid på seg. I 2005, når loven eventuelt skal iverksettes, har de hatt ti år på seg fra vi først begyn-

te med denne diskusjonen. Det er i alle fall lenge nok, og jeg kommer ikke til å kvie meg for å sette loven i verk dersom man ikke har oppnådd kjønnskvoteering pr. 1. januar 2005. Det er Regjeringens intensjon.

Trond Giske (A): La oss først konstatere at i saken om kjønnskvoteering i bedrifter har Regjeringen, i hvert fall næringsministeren, vært opp som en løve og ned som en skinnfell. Når saken kommer til politisk realitetsbehandling her i salen, er det faktisk bare Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV som står med konkrete forslag som faktisk kan føre til disse endringene.

Men mitt spørsmål gjelder en annen sak, og det er Kirken. I våre merknader sier vi at når det gjelder likestilling i Kirken, kan vi ikke lenger se at det som har med indre trosforhold å gjøre, gjør det relevant å unnta Den norske kirke fra likestillingsloven. Det er jo ikke sånn at et trossamfunn normalt sett er unntatt fra lovgivning. Den norske kirke er omfattet av straffelovgivningen selv sagt, den er omfattet av regnskapsloven, og den er omfattet av arbeidsmiljølovgivningen. Det skal ganske mye til for å unnta en virksomhet eller en aktivitet fra norsk lov. Derfor skal det også ganske dype trosspørsmål til for å unnta et trossamfunn fra likestillingsloven.

Nå sier Den norske kirke selv gjennom Kirkemøtet at likestilling er i tråd med god kristen etikk. Mitt spørsmål til statsråden blir derfor: Hvorfor er statsråden og Regjeringen mot å lovfeste at kristen etikk skal gjelde i Den norske kirke?

Statsråd Laila Dævøy: Det er i dag et unntak for trossamfunn, og det er jo flere trossamfunn enn Den norske kirke i Norge. Grunnen til at Regjeringen og jeg ønsker å avvente dette, er at vi vil gjøre dette i samarbeid med Kirken. Vi ønsker ikke å ta initiativ på egenhånd uten at de som er berørt, har vært i samtale med oss. Og uansett bør et slikt forslag utredes og sendes på høring. Det er ikke bare, synes jeg, å ta en beslutning om dette fra Stortinget uten at de det gjelder, er med. Det var jo også regjeringen Stoltenbergs intensjon, hvilket ikke skjedde. Det står også nedfelt i proposisjonen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Karin S. Woldseth (FrP): Det er mye som opprører meg ved likestillingsloven. Den er, som kjent, etter vårt syn overflødig og har ikke den tilskuede virkningen. Senest på mandag kunne man lese at jenter fremdeles velger det tradisjonelle. Kanskje er det faktisk slik at jenter i dag ønsker å velge uten å bli styrt av det offentlige? Jeg er så heldig at jeg kjenner en rekke av disse unge jentene, og jeg ser ikke akkurat ubeslutsomhet og usikkerhet som noe fellestegn hos disse – sterke, flotte, unge jenter som gjør sine valg. Og la oss nå la dem gjøre disse valgene uten at det offentlige skal regulere dem til jobber de ikke finner meningsfylte.

Prinsippet som ser ut til å ha befestet seg i en rekke partier, er at vi kvinner er et beskyttet kjønn som trenger særbehandling, og at vi, kvinner altså, er så lite i stand til

å ta vare på våre interesser at vi trenger en lov som tar vare på oss.

Det kan synes som at det må sitte svært mange kvinner rundt om i de politiske miljøene med dårlig både selvbilde og selvtillit, når de mener at det eneste virkemiddelet for å oppnå likestilling er gjennom lov. Jeg viser til § 3 i forslag til ny likestillingslov, hvor man altså går inn for særbehandling av ett kjønn. Fremskrittspartiet er visst det eneste partiet som faktisk har troen på at menn og kvinner har lik evne og vilje til å handle på egne vegne.

På 1970-tallet, den gang kvinnes arbeidskraft var nødvendig og man brukte alle overtalelseskunster for å lokke dem bort fra kjøkkenbenken, var det kanskje nødvendig å brøyte vei og endre holdninger. Men dette er 30 år siden, og heldigvis har utviklingen gått fremover for både menn og kvinner. For meg og sikkert for flere enn meg oppfattes likestillingsloven ikke som noe annet enn en lov som diskriminerer kvinner.

Noen partier mener visst at vi kvinner fremdeles er «det svake kjønn», som verken er i stand til å hevde vår rett eller kan gjøre våre egne valg. Ja, man mener altså at kvinner trenger en særlov for å kvoterer inn i jobber de ellers ikke ville ha fått hvis de konkurrerte på like vilkår med menn.

Dette er diskriminering, og de partiene som fremdeles i 2002 har dette snevre og diskriminerende kvinnesynet, burde snarest mulig ta seg en tur ut i verden, utenfor dette hus. Jeg tror de ville bli overrasket over hva de fikk se.

Det finnes andre lover som kan ta tak i noe av det som likestillingsloven omfatter, f.eks. arbeidsmiljøloven og straffeloven. Man trenger ikke egne nemder som skal være dommere i saker som blir rammet etter denne loven. Det er derfor vi har domstoler.

Det er opprettet likestillingsutvalg, likestillingsombud, likestillingsdirektør og likestillingscenter, og skal vi tro det vi leser, så har ikke dette hjulpet det minste, i alle fall ikke på unge jenters yrkesvalg. Og da er ikke dette annet enn bortkastede skatte kroner.

Eirin Faldet (A): Når jeg hører på Karin S. Woldseth, skjønner jeg hvorfor Fremskrittspartiet ikke behøver å anstrenge seg for å få flere kvinner inn i partiet. – Men det var et lite sidesprang.

Jeg må også få lov til å kommentere representanten Afshan Rafiqs innlegg. «Høyre er skeptisk til kvotering», sa hun. Så sa hun faktisk at styrene ikke fattet beslutninger. Jeg må si at det stusser jeg veldig på. Jeg har faktisk forstått det dit hen at styrene fatter beslutninger. Bedriftsstyrene er veldig viktige for å få rekruttert flere kvinner, og vi skal ha med oss at styrene faktisk ansetter direktører. Så det er vel ikke helt riktig at styrer, råd og utvalg ikke har noen myndighet.

Når Odelstinget nå skal behandle endringer i likestillingsloven, vil sikkert enkelte hevde at vi har oppnådd full likestilling mellom menn og kvinner i vårt samfunn. Flere har vært inne på den tanken her i dag. På papiret og i teorien kan det kanskje se slik ut, men det er langt fram til den reelle likestillingen er oppnådd.

Likestillingspolitikken berører alle samfunnsområder. Alle departementer og andre offentlige myndigheter, som fylker og kommuner, har ansvar for å fremme likestilling som en integrert del av sine fagområder.

Det er viktig å se likestilling mellom kjønn som en del av familiepolitikken, slik at forholdene legges til rette for at både kvinner og menn kan kombinere yrkesaktivitet med familieansvar, og for å oppmuntre til en mer jevn fordeling av omsorg og økonomisk forsørgelse mellom kvinner og menn.

Stortinget skal selvsagt ikke blande seg inn i lønnsforhandlingene, men det er viktig å peke på forslaget til endringer i likestillingsloven § 5:

«Kvinner og menn i samme virksomhet skal ha lik lønn for samme arbeid eller arbeid av lik verdi. Lønnen skal fastsettes på samme måte for kvinner og menn uten hensyn til kjønn.

Retten til lik lønn for samme arbeid eller arbeid av lik verdi gjelder uavhengig av om arbeidene tilhører ulike fag eller om lønnen reguleres i ulike tariffavtaler.

Om arbeidene er av lik verdi avgjøres etter en helhetsvurdering der det legges vekt på den kompetanse som er nødvendig for å utføre arbeidet og andre relevante faktorer, som for eksempel anstrengelse, ansvar og arbeidsforhold.

Med lønn menes det alminnelige arbeidsvederlag samt alle andre tillegg eller fordeler eller andre goder som ytes av arbeidsgiveren.»

I innstillingen ønsker komiteen å utvide likestillingsloven til å omfatte seksuell trakassering, og det er selvfølgelig helt nødvendig.

Av andre endringer er det viktig å påpeke at arbeidsgivere og arbeidslivets organisasjoner blir pålagt å iverksette tiltak som vil fremme likestilling. Egentlig burde dette være en selvfølge, men når en leser at sjefen for DnB gir uttrykk for frykt for at aksjeverdiene skal falle med slike kvoteringskrav, kan en jo spørre seg om bankkrisen og problemene i Kværner er et uttrykk for at menn er bedre egnet. Jeg tror det er nødvendig å gå inn for, gjennom lovgivning, å sikre minst 40 pst. av begge kjønn i styrene i alle statsaksjeselskaper og statsforetak.

Vi mener også at Kirken har et behov for at likestillingsloven kommer til anvendelse. Og Kirkerådet sier selv at intensjonene i likestillingsloven er i godt samsvar med kristen etikk. Det er forunderlig at vi ikke har fått flertall for våre merknader. Kristelig Folkeparti, som til stadighet sier at en skal lytte til Kirken og Kirkemøtet, vil med andre ord ikke gjøre det i dette tilfellet – og det er synd.

Vi skal være stolte av likestillingsloven. Den er som en hestehov om våren, som til tross for hindringer stikker sitt gule hode frem. Likestillingsloven møter motstand hver dag, men rettferdigheten vil seire til slutt.

Presidenten: De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ola T. Lånke (KrF): Jeg skal ikke bidra til å forlenge debatten på en sen kveld som dette, bare tilføye noe til det jeg sa i mitt forrige innlegg.

En del bedrifter har meldt at de synes dette skjemavledet blir veldig komplisert. Man pålegger dem veldig mange ekstraoppgaver, og dette kan bli tungt å bære for mange. Det har vi en viss forståelse for. Jeg vil bare presisere at hovedformålet med denne loven og med bestemmelsen som pålegges om at de skal utarbeide årsberetning der det skal redegjøres for likestilling i virksomheten, er først og fremst å få økt fokusering på likestillingsarbeid, mer systematisk oppmerksomhet mot likestilling i virksomheten. Men når det er sagt, vil jeg understreke at for oss er ikke noe tiltak i seg selv hellig. Det dreier seg kun om virkemidler. Vi ønsker ikke at disse lovendringene skal stanse eller reversere det viktige og nødvendige forenklingsarbeid som samarbeidsregjeringen har satt i gang. Vi tror at økt fokusering på likestilling og samarbeidsregjeringens forenklingsarbeid må la seg kombinere. Det har jeg lyst til å understreke til slutt.

May Hansen (SV): Jeg skulle ønske vi hadde begynt tidligere i dag så vi kunne kommet inn på flere områder.

Jeg skal ikke gå inn på Fremskrittspartiets innlegg her. Men det er én ting jeg som saksordfører føler at jeg må presisere. Trond Giske var inne på det: Det er veldig mange saker i dette samfunnet som omhandles av flere lover, og det er viktig, fordi man da kan få belyst dem flere steder og ta dem opp flere steder. For eksempel er det slik at seksuell trakassering i utgangspunktet ligger under arbeidsmiljøloven. Det som forundrer meg, er at minoritetskvinnene på en måte skal holdes utenfor. Sosialistisk Venstreparti mener at kjønnsbasert forfølgelse og tvangsekteskap også er seksuell trakassering, i tillegg til de eksemplene som står i proposisjonen, og der står det mange. Dette er et problem for ulike kvinnegrupper i Norge og bør nevnes i likestillingsloven. Det er jo ikke bare minoritetskvinnene dette gjelder, det gjelder innenfor trossamfunn i Norge, det gjelder kvinner som lever på skjult adresse, og det gjelder kvinner som lever på krisesentrene våre. Jeg kan ikke skjønne at denne komiteen var så imot at vi tok inn dette. Man sier at dette har ingenting med likestillingsloven å gjøre. Nå har statsråden vært inne på – og det er jeg helt enig i – at minoritetskvinner har en særlig utsatt stilling, både fordi de er kvinner og på grunn av etnisitet.

Denne loven er ikke en lov som bare handler om ulikheter mellom kvinner og menn. Dette er en ikke-diskrimineringslov. Jeg synes det har vært holdt mange rare innlegg hvor det sies at dette ikke skal omhandles her, men det er klart at det skal det.

Så vil jeg si at mange har skrevet i sine sakmerknader at kjønnslemlestelse ikke omhandles i denne loven. Nå var det jeg som saksordfører som i utgangspunktet la inn kjønnslemlestelse, under seksuell trakassering. Det trakk jeg, fordi jeg håpet vi kunne komme fram til en enighet i komiteen om at dette skulle inn. Det står ingen steder i proposisjonen, det står ikke i noen merknader, men det er flere som i sine merknader har skrevet at det ikke skal omhandles av loven. Det virker noe merkelig.

Trond Giske (A): Jeg konstaterer at statsråden skal sende spørsmålet om kristen etikk ut på høring, og det er sikkert en framgangsmåte. Men ikke engang merknadene som henviser til Kirkemøtets syn på hva som er god kristen etikk, kunne altså statsrådets parti være med på. Og det kan jo få en til å undres på om det er sånn at Kristelig Folkeparti kanskje ikke selv er enig i det Kirkemøtet har sagt om god kristen etikk innad i Kirken.

Når det gjelder spørsmålet om likestilling og kvotering i private bedrifter, sa representanten Rafiq at i disse styrene ble det ikke truffet særlig viktige beslutninger, det var nærmest et slags revisororgan. Det kan umulig være riktig. Det er jo i disse styrene hovedstrategiene for selskapene vedtas, og ikke minst er det i disse styrene ledelsen i disse bedriftene vedtas. Om man ønsker å få likestilling i de mektige direktørstillingene rundt omkring i Norge, så kunne det kanskje hjelpe å få likestilling i de styrene som ansetter direktørene.

Til slutt bare en rettelse i forbindelse med at jeg tok opp forslagene. Jeg vil «uoppta» et forslag igjen, for å si det sånn. Forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet, er ved en inkurie fortsatt inntatt i innstillingen, men er innarbeidet i innstillingen fra komiteen, så det tas ikke opp.

Presidenten: Det har presidenten merket seg.

Afshan Rafiq (H): Jeg vil bare rette på en åpenbar misforståelse. Jeg sa ikke at styrer ikke har noen makt. Men det jeg sa, var at de har begrenset makt i forhold til ledelse. Og hvis vi vil gi kvinnene mer makt, så er det inn i ledelsen vi bør sørge for at de kommer.

Men når det er sagt, vil jeg bare tilbake til det SV har vært inne på. Det er jo slik at likestilling bare i begrenset grad kan vedtas, som det er typisk for Arbeiderpartiet og SV å ville gjøre hver gang vi har en utfordring, innenfor de fleste politiske områdene. Likestilling er som sagt en prosess som går over tid, og hvor det er viktig å ha god dialog med alle parter.

Når det gjelder SVs forslag om at loven også skal gjelde spesifikt for minoritetskvinner, så er jeg uenig i det. Jeg synes det er viktig at vi har en lov som er generell, og som gjelder alle kvinner som blir diskriminert. Jeg er glad for at SV blir stående alene om sitt forslag om å begynne å peke ut enkeltgrupper innenfor loven. Faktisk tror jeg lovens verdi – det gjelder både denne og andre lover – på sikt kan bli svekket hvis loven ikke er allmenn og allmenngyldig.

Inge Lønning (H): Jeg vil gjerne knytte noen bemerkninger til to tema som har vært fremme i debatten.

Det ble hevdet av representanten Sollied Øveraas at likestilling går svært seint i Kirken. Det avhenger av hva man sammenligner med. Jeg tror faktisk at det ikke er noen organisasjon i det norske samfunn som har en så god fordeling i styrende organer og råd som Den norske kirke har. Det går et godt stykke utenpå de fleste politiske partier som er representert i denne sal, og jeg tror derfor at det utsagnet trenger å nyanseres. Det som er riktig,

er naturligvis at det tar tid før det er utdannet tilstrekkelig mange kvalifiserte kvinner til at det blir jevn fordeling i prestestillinger. Det er naturligvis riktig. Men det vil knapt forandres det ringeste ved at man bruker lovgivningen.

Og her må jeg få lov til å knytte en liten kommentar til Trond Giskes innlegg. Det forhold at Kirkemøtet i Den norske kirke har uttalt at likestilling er i samsvar med kristen etikk, er jo ikke det samme som at Kirkemøtet i Den norske kirke har bedt om at Den norske kirke lovmessig skal særbehandles i forhold til alle andre trossamfunn i dette land. Det er rett og slett å blande kornene å argumentere på den måten. Selvsagt er likestilling i samsvar med kristen etikk, men det er jo ikke dermed sagt at lovgivningen skal påtvinge alle kristne trossamfunn oppfatninger som ikke er til stede i disse trossamfunn. Det ville jo være litt spesielt om vi i Norge f.eks skulle forlange at den romersk-katolske kirke for å få lov til å praktisere i Norge skulle akseptere kvinnelige prester, når alle vet at dette er i strid med denne kirkes lære. Det forekommer meg nokså opplagt at det ville være like urimelig å lage særregler for ett av de mange kristne trossamfunn i dette land på dette området.

Så en liten merknad: Jeg er glad for at komiteens flertall, alle unntatt Sosialistisk Venstreparti, har slått fast i tilknytning til § 6 at utgangspunktet når det gjelder opptak til utdanning, må være en individuell vurdering av om den enkelte oppfyller kravene til opptak, og at den best kvalifiserte søker skal gis opptak først. Det burde jo være selvsagt, men undertiden er det nødvendig å si det selvsagte også.

Jeg tror det er riktig i tilknytning til denne bestemmelse også å peke på at problemet der hvor det er en markert ulik fordeling mellom kjønnene når det gjelder høyere utdanning, ligger ikke der. Det ligger et helt annet sted, nemlig i at det ikke er tilstrekkelig mange søkere fra det underrepresenterte kjønn. Og det problemet løser man ikke ved radikal kjønnskvoltering.

Eirin Faldet (A): Det kan godt hende representanten Rafiq og jeg snakker litt forbi hverandre. Men la meg slå fast at vi ønsker å få kvinner inn i styrer, råd og utvalg, slik at de kan sitte i disse styrer, råd og utvalg som innstiller ledelsen. Og da håper jeg at det ikke bare blir «gutteklubben Grei» som sitter og innstiller, men at vi deler de erfaringer og den kompetanse som også kvinner sitter med.

Jeg er i hvert fall helt sikker på at da Arbeiderpartiet i sin tid kjempet for kjønnskvoltering, ble vi harselert med og faktisk litt mobbet av andre partier fordi vi kjørte noe så tulle. Hadde vi ikke gjort det, tror jeg jeg tør si at det kanskje ikke hadde vært så mange kvinner som hadde tort å prøve seg i politikken. Det at vi jobbet med disse tingene, har gjort sitt til at også andre partier har skjont hvor viktig det er at begge kjønn er representert i samfunnet og i politikken. Og hvis vi skal være ærlige, så sitter det kanskje flere kjønnskvolterte mennesker her i denne salen enn vi liker å tenke på.

May Hansen (SV): Bare helt kort til representanten Afshan Rafiq. Høyre, Kristelig Folkeparti og SV har en merknad hvor det står:

« ... vil påpeke at for minoritetskvinner er det gjerne kombinasjonen kjønn/etnisitet som setter dem i en ekstra utsatt stilling, og det perspektivet må prege likestillingsarbeidet generelt.»

Det er kun en liten setning i lovteksten dere ikke har vært med på. Her påpeker vi at dette skal prege likestillingsarbeidet.

Presidenten: Presidenten må minne om at all tale skal rettes til presidenten.

Trond Giske har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Trond Giske (A): Bare kort til representanten Lønning innlegg.

For det første er det slik at dersom dagens utviklingstrend for universitetene følges når det gjelder kvinner, vil vi være langt forbi 2100 før vi har 50 pst. kvinner i ledende stillinger. Derfor tror jeg det trengs radikale tiltak, og jeg er glad for at utdanningsministeren har et annet syn enn representanten Lønning på det.

Så til argumentasjonen rundt Den norske kirke. For det første synes jeg det kanskje er litt spesielt å sidestille Den norske kirke, som omfatter 85 pst. av den norske befolkningen, med andre, mindre trossamfunn. For det andre er spørsmålet: unntak fra hva? Svaret må være: Unntak fra den generelle lovgivningen i Norge krever en bestemt begrunnelse. Det kan ikke være slik at fordi et annet, mindre trossamfunn i Norge i sin lære har at kvinner ikke kan være prester, så skal Den norske kirke, som har i sin lære nå at kvinner kan være prester, ha det samme unntaket fra likestillingsloven. Det logiske er at Den norske kirke omfattes, så langt det er innenfor den læren, av de generelle lovene i Norge.

Inge Lønning (H): Jeg er litt usikker på hva de statistiske regnestykkene som ble presentert, refererer seg til. Om dette gjaldt alle former for universitetsutdanning, tror jeg regnestykket må være direkte galt. Hvis det var meningen at dette skulle gjelde for én bestemt utdanning, nemlig teologiutdannelsen, siden det var Den norske kirke som var hovedpoenget, kan jeg fortelle representanten Giske at det allerede i dag er mer enn 50 pst. kvinnelige studenter. Og hvis man fremskriver det og regner med alminnelig, normal levealder, tror jeg vanskelig man kan komme frem til 2100 før det vil være noenlunde lik fordeling. Så jeg tror det må være noe i det regnestykket som ikke stemmer.

Til det andre punkt i Giskes innlegg må jeg si at noe av det mest bisarre jeg har hørt, er at religionsfriheten skal avgjøres av hvor stort et religionssamfunn er. Den skal gjelde for små trossamfunn, men ikke for store, hvis jeg oppfattet resonnementet riktig. Hva slags forståelse av begrepet «religionsfrihet» som ligger til grunn for det, skulle jeg gjerne ha fått utredet nærmere. Nå har jo representanten Giske brukt opp sin taletid, så det får bli ved en

senere anledning. Men jeg tror det er en relativt unik forståelse av religionsfriheten i verdenssammenheng man i så fall vil introdusere i Norge.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 199)

S a k n r . 3

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Karita Bekkemellem Orheim og Eirin Faldet om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (Godkjenning av barnevernsinstitusjonene) (Innst. O. nr. 36 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:29 (2001-2002))

Karin S. Woldseth (FrP) (ordfører for saken): Bakgrunnen for dette Dokument nr. 8-forslaget er at Regjeringen trakk en tilsvarende sak tilbake i høst, fordi man ønsket en total gjennomgang av barnevernets organisering og av hvor ansvaret skulle ligge, det være seg kommune, fylke eller stat. Forslagsstillerne syntes dette var en for viktig sak til at man kunne utsette den, og fremmet derfor dette Dokument nr. 8-forslaget.

Det skal ikke være tvil om at komiteen ser det som svært viktig at barn som plasseres i barnevernsinstitusjoner, skal ha en så trygg oppvekst som mulig. Det er klart at det ofte er traumatisk for barn å bli revet ut av familien sin og plassert på institusjon.

Komiteen har merket seg at forslagsstillerne ønsker å foreslå en ny bestemmelse som gir departementet mulighet til å gi forskrifter om kvalitetskrav til barnevernsinstitusjonene, samt en særskilt godkjenningsordning for private institusjoner.

Nå har Barne- og familiedepartementet allerede sendt ut på høring til kommunene tre ulike forslag til organisering av barnevernet. Komiteens flertall mener det er viktig at man ser det totale barnevernstilbudet under ett, og at det derfor er naturlig at man avventer resultatet av høringene i kommunene og proposisjonen som er varslet fra Regjeringen.

Komiteens flertall anbefaler derfor at forslaget vedlegges protokollen.

For Fremskrittspartiet er barnevernet en svært viktig sak på flere områder. Vi er selvsagt, i likhet med både Arbeiderpartiet og SV, svært opptatt av at barn som oppholder seg i institusjon, skal ha det trygt og godt. Det bør selvsagt være kvalitetskrav til alle barnevernsinstitusjoner for å unngå at barn som er under det offentlige ansvar, lider noen form for overlast. Men Fremskrittspartiet synes det er riktig å se på det totale barnevernstilbudet for å sikre nettopp dette. Bli det en total omorganisering av barnevernet, blir det feil, slik Fremskrittspartiet ser det, at man allerede nå legger føringer som kanskje i løpet av noen få måneder må endres. Derfor velger vi å ta debatten når proposisjonen kommer til behandling.

Eirin Faldet (A): Rettssikkerheten må styrkes for barn og unge som i kortere eller lengre perioder har be-

hov for en plass i barnevernsinstitusjon. Barn som plasseres i barnevernsinstitusjon, er ofte i en spesielt utsatt og sårbar situasjon. Derfor må vi sikre at det ikke benyttes institusjoner som ikke på en tilfredsstillende måte kan ivareta disse vanskelige oppgavene, og som ikke har en forsvarlig standard, både faglig og materielt.

Det var på den bakgrunn regjeringen Stoltenberg i juni i fjor oversendte et lovforslag til Stortinget om å innføre klare kvalitetskrav til alle barnevernsinstitusjoner. Dette ville gjelde både offentlige institusjoner og institusjoner som eies og drives av private aktører. Forslaget innebar videre at det skulle innføres en særskilt godkjenningsordning for rent private institusjoner. Før forslaget ble fremmet for Stortinget hadde det vært på høring. 64 høringsinstanser avgav uttalelse, og forslaget fikk generelt stor tilslutning blant høringsinstansene. Dette forslaget trakk Bondevik II-regjeringen.

Årsaken til at barn og unge i kortere eller lengre perioder må bo i barnevernsinstitusjon kan være sviktende omsorg i hjemmet og/eller at barnet har utviklet atferdsproblemer. Mange av barna har derfor behov for både omsorg og behandling, og det er av stor betydning for deres framtidige utvikling at de institusjonene som benyttes, er i stand til å ivareta det enkelte barns særskilte behov.

Hovedtyngden av dagens barnevernsinstitusjoner – 60 pst. – eies og drives fremdeles av det offentlige. Private organisasjoner eller stiftelser eier de resterende 40 pst. Dette omfatter både ideelle og humanitære organisasjoner og kommersielle private aktører.

Kvaliteten på barnevernsinstitusjonene i landet er varierende både når det gjelder de offentlige og de private institusjonene. De siste årene har det vært gjort mye fra det offentlige side for å luke bort de dårligste tilbudene. Men selv om de fleste barnevernsinstitusjonene nå representerer gode og trygge omsorgsbaser for de barna og ungdommene som bor der, er det like fullt en kjensgjerning at det fortsatt finnes unntak.

Det var derfor Arbeiderpartiet i regjering fremmet forslag om godkjenningsordning for barnevernsinstitusjonene, og det er derfor vi fremmer forslaget igjen gjennom et Dokument nr. 8-forslag.

Slike kvalitetskrav vil bl.a. inneholde bestemmelser om faglige krav til institusjonsvirksomheten, krav til bemanning og til de ansattes kompetanse. Det vil videre bli stilt visse minimumskrav til materielle forhold, som f.eks. at institusjonens bygninger og utstyr er tilpasset barnas alder og behov. Etter forslaget vil institusjoner som ikke oppfyller kvalitetskravene, ikke kunne bli benyttet.

Som nevnt er det også foreslått en særskilt godkjenningsordning for de rent private barnevernsinstitusjonene. For å kunne bli godkjent må en privat institusjon drives i samsvar med barnevernsloven og lovens forskrifter, og de må oppfylle de fastsatte kvalitetskravene. Institusjonen må ellers drives på en forsvarlig måte.

Det er også foreslått at det i forbindelse med godkjenningen kan tas hensyn til behovet for den aktuelle institusjonen i fylket. I dag har enkelte fylker en overbelastning når det gjelder institusjonsetableringer, mens andre fylker har få institusjonsplasser i forhold til behovet i eget

fylke. Arbeiderpartiet mener at det er viktig å sikre en rimelig fordeling av institusjoner i landet, slik at flest mulig barn og unge får tilbud om institusjonsplass i eget hjemfylke, med mindre det av hensyn til barnet selv er behov for avstand.

Kvalitetskrav og godkjenningsordninger er et av flere virkemidler som skal bidra til å sikre kvaliteten ved barnevernsinstitusjonene. En godkjenningsordning er en forhåndsklarering av en institusjon, men den vil ikke kunne fastslå institusjonens kvalitet en gang for alle. Det vil derfor være nødvendig å føre et aktivt tilsyn med institusjonene. I lovforslaget opprettholdes derfor de gjeldende bestemmelser om tilsyn med institusjonene.

Det er beklagelig at Arbeiderpartiet står alene om denne saken, men det er tydelig at det er viktigere for de andre partiene hvilket forvaltningsnivå som skal ha ansvaret for barnevernet i framtiden, enn å gi de svakeste barna trygghet i sin vanskelige hverdag. Stoltenberg-regjeringen mente at dette var så viktig for dem det gjaldt, at det å vente på avklaringer på forvaltningsnivåer ville være feil. For Arbeiderpartiet er rettssikkerhet, omsorgsnivå og utviklingsmuligheter for de barn og unge som er plassert i institusjonene, aller viktigst.

Jeg tar opp forslaget fra Arbeiderpartiet.

Presidenten: Eirin Faldet har tatt opp det forslaget hun refererte til.

May Hansen (SV): Det å plassere et barn eller en ungdom etter tvangsvedtak i en barnevernsinstitusjon er det mest omfattende ansvar et samfunn kan påta seg overfor enkeltmennesket.

Det ligger alvorlige ting til grunn før slike vedtak fattes. Det kan være omsorgssvikt i hjemmet, rusmisbruk og store atferdsproblemer. Uansett er det slik at det offentlige tar over ansvaret for omsorgen for barnet eller ungdommen når det blir fattet et tvangsvedtak, eller ved en frivillig omsorgsovertakelse.

Det kan ikke understrekes nok at det offentlige må være helt sikker på at man kan tilby barnet eller ungdommen et tilbud som er tilpasset det enkelte barnet, at institusjonen har visse standarder når det gjelder husvære, og at personalet har kvalifikasjoner som kan gi omsorg og andre tilbud som barnet eller ungdommen trenger.

Det offentlige har ikke hatt kapasitet eller prioritert å bygge ut det offentlige tiltaksapparatet slik at det dekker behovet for barnevernsinstitusjoner. Mange institusjoner drives derfor i privat regi. Dessverre er det ikke slik at det konsekvent inngås avtale mellom fylkeskommunene og institusjonene. Vi vet at det bor barn og unge i private institusjoner som bl.a. ikke får de tjenester og det tilbud de har krav på, selv om kostnadene er skyhøye.

Vi har altfor mange eksempler på at barn og unge er plassert i hjem og i institusjoner uten at det offentlige har vurdert plasseringen godt nok. De er plassert i ulike løsninger som ikke tilfredsstiller de behovene den enkelte har.

Det haster med en godkjenningsordning for barnevernsinstitusjoner. Vi kan ikke akseptere at et eneste barn eller en eneste ungdom plasseres feil, enten det gjelder

mangel på kvalifisert personale, at det ikke finnes tilstrekkelig skoletilbud, eller at det er andre mangler. Vi kan i verste fall gjøre skaden større og problemene større enn det de var i utgangspunktet. Voldsutviklingen blant barn og unge og alvorlighetsgraden i den krever politisk handling nå. Drapene i Moss i helga er et godt eksempel, hvor en av de siktede, som er 19 år gammel, har flere dommer, og hvor barnevernet har vært inne i bildet. Vi må være sikre på at de tilbudene vi gir, har den kvalitet og faglige kompetanse som er nødvendig, hvis vi skal endre den negative utviklingen og oppnå resultater.

Jeg håper at Regjeringa kan revurdere sin holdning og gå inn for en godkjenningsordning for barnevernsinstitusjoner, uavhengig av fylkeskommunens og barnevernets framtid. Dersom en slik godkjenningsordning fører til at enkelte barnevernsinstitusjoner blir nedlagt, må man i offentlig regi bygge ut bedre løsninger. Vi kan ikke se på og godta at unge mennesker går til grunne fordi de ikke får adekvat hjelp, og at andre blir ofre for blind vold med – noen ganger – døden som utgang.

Sosialistisk Venstreparti ønsker også et mangfold av ulike former for plassering og institusjoner. Det er helt nødvendig for å dekke de ulike behovene, men vi mener at det må være strengere krav til kvalitet og standard.

Jeg vil poengtere at Sosialistisk Venstreparti vil fortsette å være pådriver for et godt tilbud for de barn og unge som plasseres i barnevernsinstitusjoner og i andre tvangstiltak.

Avslutningsvis vil jeg gjøre Stortinget oppmerksom på den prekære situasjonen fylkesmennene er i. Etter at lovendringen i 1993 påla fylkesmennene å føre tilsyn med institusjonene, skjer det nå daglige brudd på regelverket. Det er et sterkt misforhold mellom de lovpålagte tilsynsbesøkene og det at fylkesmennene daglig må kutte ut gjennomføringen av disse besøkene, grunnet mangel på økonomi og tilførte ressurser. Dette har selvfølgelig Sosialistisk Venstreparti tatt på alvor i sitt budsjett, og vi styrket bevilgningene til fylkesmennene med 33 mill. kr. Vi kommer også til å ta opp dette framover.

Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har ved flere anledninger gått inn for at det må innføres godkjenningsordninger for barnevernsinstitusjoner, med den begrunnelse at dette er en alvorlig inngripen i et barns liv fra samfunnets side. Da må samfunnet ha tilsvarende stor sikkerhet for at tilbudet dekker barnets behov. SV fremmer derfor følgende forslag sammen med Senterpartiet:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide en godkjenningsordning og kvalitetskrav uavhengig av behandlingen av fylkeskommunens framtid og barnevernets plassering.»

Presidenten: May Hansen har tatt opp det forslaget hun refererte.

Eli Sollied Øveraas (Sp): Alle barn som av ulike grunner er plasserte i barnevernsinstitusjonar, er svært sårbare, og minstekravet frå oss stortingspolitikarar er at vi gjer alt vi kan for at barnevernsinstitusjonane vert kvalitetssikra.

Dette burde ha vore gjort for fleire år sidan. Senterpartiet har ved fleire høve uttrykt at alle barnevernsinstitusjonar treng kvalitetssikring i form av ei godkjenningsordning. Dessverre har det ikkje vore fleirtal for det i Stortinget, og eg vil minne om at både under regjeringa Gro Harlem Brundtland og regjeringa Jagland sa Arbeidarpartiet nei til å godkjenne private barnevernsinstitusjonar. Eg er derfor glad for at det no verkar som om alle parti ser at det her trengst ei lovendring for å sikre at desse barna får det best moglege tilbodet, når t.d. omsorgssvikt fører til at det offentlege må ta ansvaret for å sikre at denne gruppa får ein trygg oppvekst.

For meg og for Senterpartiet er det viktig at departementet set i gang dette arbeidet snarast, og argumentet om å sjå dette i samanheng med den pågåande gjennomgangen av fylkeskommunen sine oppgåver er etter Senterpartiet si meining eit altfor defensivt syn. Faktisk vil eg seie at det er urettferdig i forhold til barns og unges behov og i forhold til å ta deira behov på alvor.

Når vi også veit at det stadig kjem endringar frå Regjeringa som er i strid med den oppgåvefordelinga som Stortinget gjorde vedtak om våren 2001, er det endå meir viktig at det vert tatt tak i dette umiddelbart. Det fortener desse barna.

Eg vil faktisk utfordre statsråden når det gjeld ei konkret problemstilling. Kor lang tid kan statsråden akseptere at det tek før vi får til ei kvalitetssikring til barnas beste? Primært hadde Senterpartiet ønskt at departementet la fram ei sak for Stortinget umiddelbart etter at dei høyringsnotata som eg veit statsråden har sendt ut, er innkomne. Men det vil ikkje få fleirtal i denne salen, og for å vise at dette er ei alvorleg sak, ei hastesak for Senterpartiet, kjem eg derfor til å anbefale mi stortingsgruppe til subsidiært å stø Arbeidarpartiet sitt konkrete lovframlegg. Vi er redde for at dette vil kome til å dra ut i tid, med tanke på alt som stadig kjem frå Regjeringa når det gjeld fylkeskommunane og dei oppgåvene som tilligg dei i dag, og som nå går ei veldig usikker tid i møte.

Statsråd Laila Dævøy: Den eneste grunnen til at forslaget ble trukket tilbake, var at Regjeringen vurderte det som nødvendig å avklare hvor ansvaret for barnevernsinstitusjonene skulle ligge i fremtiden, før Stortinget vedtok en godkjenningsordning. Som kjent er spørsmålet om fremtidig organisering av fylkeskommunens oppgaver på barnevernsområdet utløst av Stortingets behandling av St.meld. nr. 31 for 2000-2001 om oppgavefordelingen mellom kommune, fylke og stat.

Det er etter min mening ikke mulig å behandle spørsmålet om oppgavefordelingen og godkjenningsordningen uavhengig av hverandre. Dette synliggjøres ikke minst ved at det nettopp er fylkeskommunen som er foreslått som godkjenningsmyndighet i det forslaget til godkjenningsordning som ble fremmet for Stortinget av regjeringen Stoltenberg, og som nå er fremmet på nytt av representantene Bekkemellem Orheim og Faldet. Der som det blir foreslått og senere besluttet å legge fylkeskommunens oppgaver på barnevernsområdet til et annet forvaltningsnivå, må spørsmålet om godkjenningsmyn-

dighet vurderes på nytt. Det er derfor jeg mener at spørsmålet om fremtidig organisering må avklares før det vedtas lovendringer som gjelder godkjenningsordningen.

Den 12. februar 2002 sendte departementet ut et høringsnotat med alternative forslag til ny organisering av fylkeskommunens oppgaver både på barnevernsområdet og familievernsområdet. I høringsnotatet er forslag om kvalitetskrav og godkjenningsordning tatt med. Det fremgår klart av høringsnotatet at departementet vil foreslå en hjemmel for å stille kvalitetskrav og en godkjenningsordning for private institusjoner, uavhengig av hvilken alternativ løsning som velges for den fremtidige oppgavefordelingen.

Høringsfristen for ovennevnte høringsnotat gikk ut den 5. april. Departementet arbeider nå med å gjennomgå de mange innkomne høringsuttalelsene. Regjeringen vil deretter ta stilling til spørsmålet om fremtidig oppgavefordeling og organisering av fylkeskommunens oppgaver på barnevernsområdet. Dersom det blir besluttet å legge fram et forslag for Stortinget som innebærer en ny organisering, vil forslaget om kvalitetskrav og godkjenningsordning, herunder om godkjenningsmyndighet, tas inn i dette forslaget, slik at Stortinget kan se disse spørsmålene i sammenheng. Hvis det besluttes å opprettholde dagens organisering, vil forslag til godkjenningsordning og kvalitetskrav fremmes for Stortinget umiddelbart etter at denne avklaringen er gjort.

May Hansen (SV): Jeg glemte å si at SV også støtter Arbeiderpartiets forslag. Det er ingen motsetning i å vedta det og å flytte denne godkjenningsordningen til det etatsnivå som man legger det fylkeskommunale barnevernet på.

Det er trist, synes jeg, at man ikke har fått dette på plass. En godkjenningsordning og kvalitetskrav, uavhengig av behandlingen av fylkeskommunens framtid og barnevernets plassering, er ikke avhengig av hvor det ligger hen, hvis man bare har kvalitetskravene og godkjenningsordningen på plass.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 202)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte

presidenten: Odelstinget skal votere i sakene nr. 1–3.

Presidenten vil bemerke at vi er heldige, for vi har nok folk til å kunne votere. Presidenten ville bare ha sagt det!

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak:

Dokument nr. 8:1 (2001-2002) – forslag fra stortingsrepresentant Heikki Holmås om lov om endringer i lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø mv. (Loven skal også gjelde for elever og studenter.) – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram seks forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Trond Giske på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet
- forslag nr. 2, fra Trond Giske på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Trond Giske på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslag nr. 5, fra Ulf Erik Knudsen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 6 og 7, fra May Hansen på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet, er ikke framsatt.

Presidenten tar først for seg forslagene nr. 1, 3 og 6.

Forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med endring i arbeidsmiljøloven § 55a slik at denne har henvisning til likestillingsloven § 8a.»

Forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag om å endre likestillingsloven og aksjeloven for å sikre minst 40 pst. av begge kjønn i styrene til alle statsaksjeselskaper og statsforetak, samt offentlig eide særlovselskaper. I tillegg skal loven komme til anvendelse der staten oppnevner medlemmer til styret i stiftelser. Reglene skal gjelde for privat eide allmennaksjeselskaper, men ikke privat eide aksjeselskaper.

Den nye lovbestemmelsen innføres snarest mulig, med dato for ikrafttredelse som gir selskapene tid til å gjennomføre endringen. Etter ikrafttredelse gis det ikke dispensasjon.»

Forslag nr. 6, fra Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen endre likestillingsloven og annet lovverk som regulerer bedriftenes styresammensetting, slik at likestillingslovens regler om representasjon også skal gjelde for styret i aksjeselskaper. Selskaper med offentlig eierandel, børsnoterte selskaper og selskaper med over 30 ansatte skal ha minst 40 pst. av hvert kjønn i sine styret.»

Disse forslagene blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

l o v

om endringer i likestillingsloven mv.

(plikt til å arbeide for likestilling, skjerpning av forbudet mot forskjellsbehandling på grunn av kjønn, forbud mot seksuell trakassering mv.)

I

I lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene gjøres følgende endringer:

Presidenten: Presidenten vil her la votere over forslagene nr. 7 og 2.

Det voteres først over forslag nr. 7, fra Sosialistisk Venstreparti til § 1. Forslaget lyder:

«I likestillingsloven gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd nytt andre punktum skal lyde:

Loven tar også sikte på å bedre minoritetskvinnens stilling.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 54 mot 10 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 23.59.25)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«I likestillingsloven gjøres følgende endring:

§ 1 nytt tredje ledd skal lyde:

Loven skal tolkes i overensstemmelse med FNs kvinnekonvensjon.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 41 mot 24 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 23.59.46)

Videre var innstillet:

§ 1 annet ledd oppheves.

Nåværende § 1 tredje ledd blir nytt annet ledd.

Ny § 1a skal lyde:

(Plikt til å arbeide for likestilling)

Offentlige myndigheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling mellom kjønnene på alle samfunnsområder.

Arbeidsgiver skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling mellom kjønnene innenfor sin virksomhet. Arbeidslivets organisasjoner har tilsvarende aktivitetsplikt innenfor sitt virkefelt.

Virksomheter som i lov er pålagt å utarbeide årsberetning, skal i årsberetningen redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestilling og for å forhindre forskjellsbehandling i strid med denne loven.

Offentlige myndigheter og offentlige virksomheter som ikke er pliktige til å utarbeide årsberetning, skal gi tilsvarende redegjørelse i årsbudsjettet.

Ved håndheving av tredje og fjerde ledd skal reglene i §§ 12-13 gjelde tilsvarende.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de går imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 53 mot 11 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.00.14)

Presidenten: Presidenten vil så votere over forslag nr. 7, fra Sosialistisk Venstreparti, til § 2. Forslaget lyder:

«§ 2 første ledd skal lyde:

Loven gjelder på alle områder.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 54 mot 10 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.00.38)

Videre var innstillet:

§ 3 skal lyde:

(Generalklausul)

Direkte eller indirekte forskjellsbehandling av kvinner og menn er ikke tillatt.

Med *direkte* forskjellsbehandling menes handlinger som

- 1) stiller kvinner og menn ulikt fordi de er av forskjellig kjønn,
- 2) *setter en kvinne i en dårligere stilling enn hun ellers ville ha vært på grunn av graviditet eller fødsel, eller setter en kvinne eller en mann i en dårligere stilling enn vedkommende ellers ville ha vært på grunn av utnyttelse av permisjonsrettigheter som er forbeholdt det ene kjønn.*

Med *indirekte* forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende kjønnsnøytral handling som faktisk virker slik at det ene kjønn stilles dårligere enn det annet.

I særlige tilfeller er indirekte forskjellsbehandling likevel tillatt dersom handlingen har et saklig formål uavhengig av kjønn, og det middel som er valgt er egnet, nødvendig og ikke uforholdsmessig inngripende i forhold til formålet.

Ny § 3a skal lyde:

(Særbehandling av det ene kjønn)

Ulik behandling som i samsvar med lovens formål fremmer likestilling mellom kjønnene, er ikke i strid med § 3. Det samme gjelder særlige rettigheter og regler om tiltak som skal beskytte kvinner i forbindelse med graviditet, fødsel og amming.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om hvilke former for ulik behandling som tillates i medhold av denne lov, herunder bestemmelser om særbehandling av menn i forbindelse med undervisning av og omsorg for barn.

§ 4 fjerde ledd oppheves.

§ 5 skal lyde:

(Lik lønn for arbeid av lik verdi)

Kvinner og menn i samme virksomhet skal ha lik lønn for samme arbeid eller arbeid av lik verdi. Lønnen skal fastsettes på samme måte for kvinner og menn uten hensyn til kjønn.

Retten til lik lønn for samme arbeid eller arbeid av lik verdi gjelder uavhengig av om arbeidene tilhører ulike fag eller om lønnen reguleres i ulike tariffavtaler.

Om arbeidene er av lik verdi avgjøres etter en helhetsvurdering der det legges vekt på den kompetanse som er nødvendig for å utføre arbeidet og andre relevante faktorer, som for eksempel anstrengelse, ansvar og arbeidsforhold.

Med lønn menes det alminnelige arbeidsvederlag samt alle andre tillegg eller fordeler eller andre goder som ytes av arbeidsgiveren.

Kongen kan i forskrifter gi nærmere regler for hva som regnes som samme virksomhet i stat og kommune.

§ 6 tredje og fjerde ledd oppheves.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de går imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 53 mot 11 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.01.06)

Videre var innstillet:

Ny § 8a skal lyde:

(Seksuell trakassering)

Det er ikke tillatt å utsette en annen for seksuell trakassering.

Med seksuell trakassering menes uønsket seksuell oppmerksomhet som er plagsom for den oppmerksomheten rammer. Seksuell trakassering regnes som forskjellsbehandling på grunn av kjønn.

Arbeidsgiver og ledelsen i organisasjoner eller utdanningsinstitusjoner har ansvar for å forebygge og å søke å hindre at seksuell trakassering skjer innenfor sitt ansvarsområde.

Likestillingsombudet og Klagenemnda for likestilling håndhever bestemmelsen i tredje ledd etter reglene i §§ 12-13.

Reglene om bevisbyrde i § 16 og objektivt ansvar i § 17 første ledd kommer ikke til anvendelse ved håndhevingen av denne bestemmelse.

Presidenten: Til dette forslaget foreligger et avviken- de forslag. Det er forslag nr. 5, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«I likestillingsloven skal ny § 8a lyde:

(Seksuell trakassering)

Det er ikke tillatt å utsette en annen for seksuell trakassering.

Med seksuelle trakassering menes uønsket seksuell oppmerksomhet som er plagsom for den oppmerksomheten rammer. Seksuell trakassering regnes som forskjellsbehandling på grunn av kjønn.

Arbeidsgiver og ledelsen i organisasjoner eller utdanningsinstitusjoner har ansvar for å forebygge og å søke å hindre at seksuell trakassering skjer innenfor sitt ansvarsområde.

De alminnelige domstoler håndhever bestemmelsen.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 54 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.01.40)

Videre var innstillet:

§ 9 skal lyde:

(Likestillingssenteret)

§ 9 første ledd skal lyde:

Det opprettes et nasjonalt organ for fremme av likestilling under navnet *Likestillingssenteret*.

§ 14 skal lyde:

(Nemndas forhold til Arbeidsretten)

Er sak etter denne lov som indirekte reiser spørsmål om en tariffavtales gyldighet, forståelse eller beståen brakt inn for Nemnda, kan hver av partene i tariffavtalen med oppsettende virkning få dette spørsmålet avgjort av Arbeidsretten. Kongen gir nærmere regler om slikt søksmål.

Nemnda kan gi en begrunnet uttalelse om hvorvidt en tariffavtale eller bestemmelse i tariffavtale som er brakt inn for Nemnda, er i strid med denne lov. Partene i tariffavtalen kan i slike tilfeller bringe spørsmålet om avtalens forhold til likestillingsloven inn for Arbeidsretten med oppsettende virkning.

Nemnda kan ikke i noe tilfelle treffe avgjørelser som etter lov 5. mai 1927 om arbeidstvister og lov 18. juni 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister hører under Arbeidsretten.

§ 16 skal lyde:

(Bevisbyrde)

Hvis det foreligger opplysninger som gir grunn til å tro at det har skjedd direkte eller indirekte forskjellsbehandling ved ansettelse eller i arbeidsforhold, må arbeidsgiver sannsynliggjøre at forskjellsbehandlingen ikke er i strid med denne lov.

§ 17 skal lyde:

(Erstatningsansvar)

Arbeidssøker eller arbeidstaker som er blitt forskjellsbehandlet i strid med §§ 3-6 har krav på erstatning uten hensyn til arbeidsgiverens skyld. Erstatningen fastsettes til det beløp som under hensyn til det økonomiske tap, ar-

beidsgiverens og arbeidstakerens eller arbeidssøkerens forhold og omstendigheter for øvrig er rimelig.

For øvrig gjelder de alminnelige regler om skadeserstatning ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av denne lovs bestemmelser.

II

I lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) gjøres følgende endring:

§ 48 nr. 5 nytt annet punktum skal lyde:

Det skal redegjøres for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i fylkeskommunen eller kommunen. Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestilling og for å forhindre forskjellsbehandling i strid med lov om likestilling mellom kjønnene.

III

I lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) gjøres følgende endring:

§ 3-3 nytt fjerde ledd skal lyde:

Det skal redegjøres for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestilling og for å forhindre forskjellsbehandling i strid med lov om likestilling mellom kjønnene.

Nåværende § 3-3 fjerde til åttende ledd blir nye femte til niende ledd.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Forskrifter gitt i medhold av bestemmelser i lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene som er endret ved loven her, gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de går imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 54 mot 11 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.02.08)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet. Presidenten antar at Fremskrittspartiet også her vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 52 mot 11 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.02.36)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Eirin Faldet på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 2, fra May Hansen på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide en godkjenningsordning og kvalitetskrav uavhengig av behandlingen av fylkeskommunens fremtid og barnevernets plassering.»

Dette forslaget blir i samsvar med forretningsordnens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Presidenten vil foreslå at det først votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Vedtak til lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester

I

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 5-8 skal lyde:

§ 5-8 Private institusjoner som ikke er tatt inn i fylkeskommunens plan

Private institusjoner som ikke er tatt inn i fylkeskommunens plan, kan bare benyttes for barn som omfattes av loven dersom institusjonen er godkjent av fylkeskommunen. Institusjonen kan bare godkjennes dersom den drives i samsvar med denne loven og de forskrifter som gjelder for den og ellers drives på en forsvarlig måte. Fylkeskommunen kan i forbindelse med godkjenningen også ta hensyn til behovet for den aktuelle institusjonen i fylket. Avgjørelser om godkjenning etter denne loven er enkeltvedtak og kan påklages til departementet. Departementet kan gi nærmere forskrifter om godkjenningsordningen, herunder om vilkår for godkjenning, og om klageordningen.

For å sikre en forsvarlig standard i slike institusjoner, kan departementet gi forskrifter om hvilke krav som skal stilles til institusjonene, herunder om bygninger og utstyr, om bemanning og om de ansattes kompetanse m.m.

Departementet kan gi forskrifter om tilsyn med slike institusjoner, jf. § 5-7. Finner fylkesmannen at en institusjon som står under tilsyn drives uforsvarlig, kan han gi pålegg om å rette på forholdet eller å nedlegge driften.

Departementet kan gi forskrifter om rettigheter under opphold i slike institusjoner, jf. § 5-9.

Departementet kan gi forskrifter om regnskapsføring og om innsyn for offentlige myndigheter i regnskapene.

§ 5-10 skal lyde:

§ 5-10 Generelle krav til institusjoner som *er innpasset i fylkeskommunens plan*

For å sikre en forsvarlig standard på de institusjoner som *er med i fylkeskommunens plan etter § 5-1, jf. § 5-2, kan departementet gi forskrifter om hvilke krav som skal stilles til institusjonene, herunder om hvilke faglige krav som skal stilles, og om bygninger og utstyr, om bemanning og om de ansattes kompetanse m.m.*

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Departementet kan gi nærmere overgangsregler.»

Presidenten har forstått det slik at Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ønsker å stemme for dette forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 37 mot 28 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.03.40)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak:

Dokument nr. 8:29 (2001-2002) – forslag fra stortingsrepresentantene Karita Bekkemellem Orheim og Eirin Faldet om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (Godkjenning av barnevernsinstitusjonene) – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 4

Referat

1. (95) Statsministerens kontor melder at
  1. lov om endringer i lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet og lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling (Besl. O. nr. 30 (2001-2002))
  2. lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova) (Besl. O. nr. 38 (2001-2002)) – er sanksjonert under 12. april 2002
Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (96) Lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (lovtiltak mot terrorisme – gjennomføring av FN-konvensjonen 9. desember 1999 om bekjempelse av finansiering av terrorisme og FNs sikkerhetsråds resolusjon 1373 28. september 2001) (Ot.prp. nr. 61 (2001-2002))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
3. (97) Lov om oppheving av lov om erverv av næringsverksemd (Ot.prp. nr. 62 (2001-2002))
Enst.: Sendes næringskomiteen.

Møtet hevet kl. 00.05.
